Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадуьл 1923 шера дешз ● ШИНАРА, 26 декабрь, 1978 шу. ● № 154 (5074). ● Мах 2 капик.

Кхоана Грозне болх бе йолалу XVI Нохч-ГІалгІай областной партийни конференци

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ—ТОЛАМИЙ ЛАРД

ВСТРЕЧНИ ПЛАН

КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме решенеша, новкъоста Л. И. Брежнева цу Пленуме дабча къамело беррйгача советски нахьа а сана хьинар айдаь иттлагІа пятилетка ханал хьалха кхочушдие дог ураоттадир тха.

Шурий промышленноста Нохч-ГІалгІай объединене предприятей коллективаша ухх пятилетка дІадахача шерашка встречни планий тоьлай опыт Іоаьбй. ХІаьта тІадоагІача шера а тІанйцай из саннаьр. Из план оттаеча хана хьалха дагІалаьца хинначунца нийсдича, гучадаьлар продукци арахецари маьхалъяккхари пятилетка дІъалагІча шера 420 эзар сома дукхагІа хилийта йиш хилар, цу дакъе 50 тонн налха, 95 тонн нахча, 550 тонн чакхъьккханза йолча шурий продукташ а йолаш.

Пятилетка дйъ шера план дерригача технико-экономически хьоихаманта 1979 шера 25 октябре кхочаешъе лерхІ. Цул совгІа мах бера организаценна 3,5 миллион сома продукташ дІайохьийтаргья.

ТІанйцача встречни пленагІа къаьстта теркам тІабохйит производства эффективностiя балха дикали лаккхъяра. 1979 шера республике эгтара хьалха Грозне хьаяь нахча паччахьалкхен дикала Знак хьожанйта дІайохьийтаргья, хІаьта дикала Знак йолеш миллион сом гаргтача ахчан продукци маькалйоаккхаргья ерригя а.

Иштта встречни планагІа лаьрхІад кхомбаран хьурматдарак тІехьа чІоагІагІа къовсам лоаттабе. Цул чотах тІадоагІача шера 60 тонн бедал, 45 тонн условни доагор, 118 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое лаьрхІад оаха.

Уж декхараш кхочашдар дукха объединене коллективо керттера теркам тІаухийт лоархІамегІа делча дешашта.

Масала, расфасовочни йола продукци арахецар хІаьзарча боарамца нийсдича 12 процент лакх а лун, ерригача производствах-ахаега кхочаерда.

ХІанз проектни низадаш караерзеш я. Из болх нйс бетта лаьрхІа ба. Цхьабакъда, ханал хьалха чакхбаккха лерхІ оаха из. КІана производстве чакхйоахеш я болх беш йолча низалаша арахеца продукци тІадоагІача шера 7 процентага кхачгІалца дукхагІа хилийтаре тІаерзаь мероприятеш. Цу мероприятешца цхьана шеръергья арахецача продукце ассортимент. Встречни планагІа иштта лаьрхІад мистача шурий «Мацони», «Коломенский» яха напиткаш де.

Продукци дикагІа хилийтар а доагІа цу плане юкъе. 1979 шера дикала Знак йолаш арахецаргба 200 тонн налхеи 150 тонн нахчеи. Объединене балха дукхьашха юкъейоалаергья продукце дикала управлени яра комплексни система (КСУКП) «Электрон» яхача Львовски объединене предприятей опытагІа. ХІара кварталe дикала хьажараш-конкурсаш чакхйоахаргья, кхомбарен эффективностен тоьнаш лахаре итогаш ергья.

Встречни план лаьрхІа гІулакх да. Цул толам кердача фондех, эгтара хьалха, предприятие чурча тоьнех тийша ба.

Из кхета а деш оаха хІанзле чакхйоах, производство вІаштІехьъяккхаран цул управлени ярац, бедалах, материалех, электроэнергех кхомбеш пайда эцаран тІаерзаь мероприятеш. Иштта, производства технически боарам лаккхбарах кходе торо хургья 70 эзар сом.

Керттера торо къахьегама овсарле лакхъяр я. ХІаьта къахьегама овсарле лакхъялар производственни процессашта механизацни автоматизацни яра, хьалхалатта технологи юкъеяхьара, иштта кхыйола мероприятеш чакхъяхара чотах къахургда. ХІаьта цу дерригне а чотах 10-нел кІезигагІа воацаш болхло мукъалакхен чакхйоахача шурий ресурсаш цхьа эзар тонн лакхъеи лерхІ.

Тха производство шийи бапхалонаш йолаш я. Балха толам дукхача дакъе хьайбаш лелаеращцара тха гІулакхаш тоадеьарах тийша а ба. ХІаьта встречни планагІа шурийна заготовки яр дикагІа вІаштІехьдаккха лаьрхІад.

Встречни планаш уттаяри тІаьццара тхо долча халонаш йоацаш, шаьрра дІадода аьлча нийса хургдацар. ХІанз а кІезйга дац кхочамбоацараш ца деш дисараш. Керттердар да объединене беррига а болхлой из бІаргагушн кхочамбоацареш сихагІа дІадаха гІертаиш хилар. Из бакъдеш я пятилетка дйъалагІча шера оаха тІанйца встречни план.

И. МАГОМАДОВ,
шурий промышленноста Нохч-ГІалгІай объединене генеральни директор.

Грозненски ацетоновни завода болхлоша валоан продукци арахецара иттлагІча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ухх шера 13 декабре кхочашъярах рапорт делар, хІаьта товарни продукци маьхала яккхара кхаь шера заданн ханал ак бутт хьалха, 15 декабре, кхочашъяьй. Ер шу чакхдалалехьа планагІа яьрхІечул совгІа ара а хийца маьхала йоаккхаргья цаІ-ак миллион сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Дукхьал овсаре къахьийта Іеш завода болхлой. Цар дукха балхеш ду аралеца продукци ма-моьта дикагІа хилийтара.

Уж толамаш доахача заводa цехашта юкъе нъържача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай «В-12» яха доаькъара витаминаш арахецача цеха коллективо. Цо товарни продукци арахецара шера план 11 декабрен ухх бетта задани 19 декабрен кхочашъяьй. Ер бутт бовлехьа шера планал совгІа цо арахецаргья 580 эзар сом мах бола продукци.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) метаноли бранжа дикала хьожаш ба химикаш Р. Райко, Т. Степанова, цеха начальника заместитель Г. Пригчина.

И. ПЛИЕВА сурт.

БІаьстанна кийчо

Ачхой - Мартановски районе хьалхарчарца хьалдаьцад Наурски района механизаторий кхайкарал «Савельевский» совхозе ремонтникаша. Оттаьча графикагІа тоце эзаш я 40 трактор, царех 4-ча квартале 12 я йолаш. Итт трактор кийчъьй механизатораша. Йиса шиъ ухх деношка тоаь арадаргьд.

Из техника тоаеча цакъа лоацаш кхоъ тракторни бригада я. Царна юкъе шерра яьржай социалистически яхь. Масала, овсаре болх бу сварщикаша коммунисташа Магомадов Зайндеи Сераждинов Баширеи, кузнеца Банаев Амаза, слесара Даргаев Элмарзас, токара Банаев Хьумида, вулканизаторщика Эльдерханова Лидас, кхыбараша. Дийнахьара нормаш 120—130 процент кхочашъю царех хІаране.

Хьалхара моттиг яьккхача бригадана карара кара тела цІе вымпели 150 сом ахчан совгІата лургдв. шоллагІча моттигах — 120 сом ахчан совгІат дала лаьрхІад, — йоах профсоюза балхлой комитета председатель Сулаев Махьмуда, — уж моральни материальни стимулаш коллективе хІаранена дІайовзийтай.

Кхочам хиллал механизатораш хургболаш хІанз къена кадраш Іомаеш латт совхозе. Курсашка царна хьехаш ва механик Исмаилов Султан. Верригаш а цу курсашка деша вагІаш 50 саг ва, планагІа 30 мара воацача. Царех ахаш мехкарий ба. Трактористa професси Іомае уж тІахьийхар я механизатор Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Муртазалиева Бисират, бокхама комсомольски организаце секретарь Умаров Висха.

— Вутт чакхбалалехьа планал совгІа кхы я ши трактор тоерргья оаха, — йоах инженера А. Алаева, — хІаьта йиса трактораши тІехьаювза инвентари 23 февраль тІакхочаш кийчок мутІаре дІаоттаергьл.

• • •

«Орджоникидзевский» совхоза кхаши бешамашх лелараш тІадоагІача шера кийчо еш ба хІанз. Агротехнически бокъонаша дІадехкача тайппара 785 гектар баьцадараш дІадувргдолаш кхаш кийчдаь я баьина. ухх деношка сомий бешамашка гаьнашта юкъера лаьтта ахa болебеннаб механизатораш. Аьха дьбинад 280 гектар лаьтта. ХІара гектара 12 центнер лаьрйіа минеральни удобренеш а тайсай.

Бешамашкара балхаш сихдаь дІахьош я коммунист Асхабов Нажмуддин керте латта тракторни бригада. Къаьстта толаме къахьегаш хьабоагІа социалистически яхье хьалха латта трактористаш Алхазуров Алхазур. Асхабов Ислам, Магомадов Суьцян. Дийнахьа 5 гектарага кхочаш бешамаш оах царех хІаране, норма 2,5 йолча. Иштта овсаре болх бу минеральни удобренеш дІатоссаш волча механизатора Муртазов Эрзус а. Дийнахьара норма 140—150 процент кхочашъю цо.

М. ЦУРОВ.

КЕРДА ДЕКХАР ТІАЙЙЦАД

«Ингушский» совхоза цхьоалагІча мехотряда механизатораша дика кхетаду, кхаашкара бІаьстанн ахналн балхаш хаинахьен динен чакхдоахалга дукхача дакъе хІанз. Іай, техника лерттІа кийчъярах тийша долга. Цудухьа лаьрхІа леладу из гІулакх. Тахановрча денга тоа я яь, кийчош мутІаре дІаоттаьй бригадера ерригa селкаш, культиваторaш, катокаш. Макхай итт комплектах ялх бІаьстанга кийчъбьна баьииб механизатораш. Ухх деношка тоадаь деригдеши да юхедиса маккаш, кхыйола инвентарь.

БІаьстанга техника кийчъеча овсаре къахьегаш ба механизатораш Алероев Хьусен, Додов Махьмадгири, Богатырев Осман, кхыбараш. Балха нормаш 115—120 процент кхочашъю цар. Шоаш хІанз тоаьча техника болх бе безараш шоаш болга а хоаш, лаьрххІа ду хьадер.

Ухх Іай планагІа ялх трактор тоае еза тха отряде. Царех цхьааннена капитальни ремонт а еш. Из болх а толамца дІахьу механизатораша. Совхоза мастерскейна эттаре хьалхарчарца шоай тракторaш тоаь баьнаб Коттоев Адам. Узиев Мухарбик, Цечоев Махьмадгири, мотор дІатІаоттабича воалаш ва Коттоев Юнваз а.

Деган гІоздаларца тІанйцар отряда коллективо КПСС ЦК ноябрьски Пленума а СССР Лакхехьарча Совета сесси а соцамаш. Цар гойт Коммунистически партее, вай паччахьалкхено советски нахьа вахара хьалаш тоадера цахаддаш йоаккхо еш хилар. Цу йоккхача мохк а луш, керда социалистически декхараш тІанйцад тха отрядерча механизатораша: кха вІ и а р а бІаьстан балхаш чакхдахара эша ерригa юртбоахама техника цхьоалагІча февралe, вешта аьлча, хьалха лаьрхІа хиначул 22 ди хьалха, тоаь яккха, цу юкъе силос йоаккха комбайнаш а йолаш.

Уж керда декхараш толамца кхочашдеш хиь я хьинарегІа къахьегаш ба отрядера механизаторaш хІанз.

Хь. КОРИГОВ,
«Ингушский» совхоза цхьоалагІча мехотряда начальник.

ПЛАНАЛ СОВГІА ВОРХІ ТРАКТОР

ТІадоагІача шера хургдолча бІаьстан балхашта кийчо яра юртбоахама техника тоаеш ба «Пригородный» совхоза ремонтникаш. Наурски района механизаторий болам хьал а лаьца, планал совгІа 3 йолаш, тахановрча денга 19 трактор кийчон мутІаре дІаоттаьй оаха. Соахка ухх хана хиннарел 5 трактор дукхагІа я уж.

Вайна ма-хиррa, йистедоалаш летт иттлагІча пятилетка кхоалагІа шу. Даьчох тоъаш ца кеташ, ер бутт чакхбалалехьа кхы а 4 трактор тоае лерхІ ремонтникий коллективо. ЛерхІар чакхдаккха еррига тоьнаш я боахаме. Цхьадале. эшаргйоле запасной оатхалаш хьалхе а Іалашъьй, шоалагІа-дале, кІезига бац коллективе йоккха опыт йола говзанчаш, кхоалагІа-дале, социалистически яхьах, моральни материальни стимулех бизза пайда эц. План тІехккоачашъярах ерригача мастерски коллектива 300 сом ахчан совгІат дала оттадаьд. ХІаьта механизатораштa юкъе хьалхара моттиг яьккхачоа кирара кара тела цІе вымпели 30 сом ахчан совгІата лургда, шоллагІча моттигах — 25 сом, кхоалагІчох — 15 сом.

ЛерттІа вІаштІехьдаьхад оаха болх бечар бытовой гІулакхаш а. ХІайхея сийрдеи я наха болх бу мастерской. ДукхагІйола къахьегама процессаш механизированни я. СалоІача юкъа болхлошта лаврхІа тайп-тайпара ловзареш, керда журналаши газеташи а долаш цІе уголок я.

Сихденнад ремонтни балхаш ухх деношка. Масала, дийнахьара нормаш тІехкхочаш а еш овсаре къахьег токараша коммунисташа Мальков Ивана, Касумов Вахас, слесараша Бабич Ивана, Вербацкий Сергея, электрика Янсен Емельяна, моториста Будянский Николая. Иштта айденнача хьинарца болх бу кхычар а.

«Молнешца», къахьегама листокашца, хІаьта иштта бетта цкъа арадуьлача «Механизатор» яхача пенгазета тІа дуьц ремонтникий толамаш, хьалхашка латта декхараш, царн балха опыт.

Коллективо дешна дош да хьахулача шера 23 февраль тІаккхоачаш еррига юртбоахама техникеи тІехьаювза инвентари балха кийча хилийта. Из оаха толаме кхочаш а дерда.

В. ГРИЦАЕНКО,
Грозненски района «Пригородный» совхоза мастерске заведующи.

БУРУВ СИХХА КІОАРГЛУ

Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене бурув тохаре балхий управленешта юкъе дьржача социалистически яхье хьалхалаттачарех цаІ я Грозненски УБР коллектив. Укх шера кхоалагІча кварталe социалистически яхье дакъхача къахьегама толамий итогаш йича, цунна слар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх. ХІанз вай республикерча ворхІ моттиге бурув тохаш я из коллектив. ЧІоалханеча геолого-техничeски хьалашка тохаш да бурув. ДукхагІйола скважинаш 5500 — 6000 — 7500 метр бурув техе йоахаш я.

Грозненски бурув тохара балхий управлене эгтара кІоаргагІа бурув тохаш 7501 метр йоаккхаш йола скважина я «Буруная-1» яхар. КІоарген тІехкІоарнен скважинаш йоахача дукха ахча дІаухийт, балха ха йоахо бурув техачул тІехьагІа хьхулаш дар фуд а халехьа. Цудухьа бурув тохаш йоаккха ха кІезгаьра, техникоэкономически хьокхамаш тоадара къаьстта чІоагІа йоккхо ю укх тІеххьарча шерашка.

Пятилетка кхоалагІа шу Грозненски УБР бурувдеттарашта къаьстта чІоагІа лоархІам болаш да. Нохч - ГІалгІайчен хІама хьаккхолла низаш дегІаккувлара Іилман конференце рекомендацеш ларде а луццаш мехкдаьтта лахара перспективаш тахкара дукха белхаш даьд. Уж балхаш деш да Эльдаровски кхача моттиге аптски тІоенашта кІалхарча мелашга, Правобережне тІерча мелашка мехкдаьтта доаллий хьожаш. Цул совгІа кІалхарчея юрски тІоалашка газ йоаллий хьожаш а дукха балхаш деш да.

Укх шера хьалхарча цхьайтта бетта 20500 метр бурув тоха дезаш яр коллектива. Транспорт кхочамболлаш ца хиларах, керттера болаш скважинашта сов гаьна хиларах из декхар халагІчарех цаІ дар. Цул совгІа бурув тохача а чІоагІа чоалхаче геолого-технически хьалаш нийслу. ХІаьта а лаьттам ченаш техкараш сийленца лоархІабу хьалхашка латтача декхарех. Цар цхьайтта бетта техад 22664 метр бурув.

Къахьегам кхетамца вІаштІехьбаккхарах, керда техникеи дикагІйола технологи производствана юкъекхувларах, социалистически яхьа керда формаш юкъейоалаярах, бурувдеттарий дикагІйолча опытах бизза пайда ийбарах бурув тохара балхий управлене коллективо пятилетка хьалхарча кхаь шера план 5 октябре кхоачашйир. Укх шера тІаккхетийта мехкдаьтта кІезига дац, из хьахиинад Тийрка аьрда оагІорахьарча моттигера мехкдаьтта лахарах. Из мехкдаьтта гучадаьккхар я халданза социалистически яхье хьалха латташ йола буровой начальник, коммунист Тараканов Петр Григорьевич керте латта бурувдеттарий коллектива. Правобережье эгтара хьалха мехкдаьтта хьадийллар а из я. Паччахьалкхен плани тІанйца социалистически декхараши тІехкхоачашдаьд ерригача инженерно - технологически службай коллективашеи дукхача бурув деттача бригадашеи.

Къаьстта дика къа а хьегаш, халданза социалистически яхье хьалха латташ я йоккха опыт йола буровой начальникаш В. Ф. Мельников, М. Л. Джандаров, Ш. У. Тарамов, Т. Л. Малецкий, В. Х. Тайсаев, Н. Д. Гусаков, А. Г. Мау, А. М. Золотарев, кхыбараш керте латта буровой коллективаш. Цар бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги кхоярах, бурув деттача остех, балха ханах бизза пайда ийбарах ухх шера цхьайтта бетта паччахьалкхена цхьа миллион совгІча сома пайда баьб. Рентабельноста боарама задами 141 процент кхочашъяьй.

Даьха къахьегама толамаш дог гІоздоахаш да. Цхьабакъда, пятилетка йолаелча дешз хьабедача наь къига хьожача гуш да нийсденна кхоачамбоацараш а. Дукхьал цхьа буровой хьалъеча доагІачул дукхагІа дІадахийтар 130 эзар сом. Буровойн хьалъеш йоаккха ха йоагІачул дукхагІа хулаш а моттигаш нийсъеннай. Организационни дешай даькъе нийслуш хинна простояш кІезигъяьле а, хулаш йола авареш дІайоахаш дукха балха ха зехье йоаьй, еррига ча балха ханах авареш дІайоахаш йоаьр 10,3 процент я. Из гІулакх чІоагІа Іатта къаш да къахьегама овсарле лакхъяра.

Бурувдеттарий кІезига тоьнаш яц технико - экономически хьокхамаш тоадара, мехкдаьтта скважинаш сихагІеи дикагІеи хьалъяра. Керттерча торонех цаІ я керда техникеи дикагІйола технологи бурув тохача юкъекхувлар, пайда хьа а ца боалаш зехьа йоаеш йола ха кІезигъяр, яхье хьалхалаттача бригадай опыт хьа а нйца шерра социалистически яхь йоаржаяр. Цу гІулакхаша торо хулийтаргья дерригa технико-экономически хьокхамаш тоаде, буровой вышкаш хьалъеча дІайохийта ха дикка лоацъе.

Доккхий бехктонхамен декхараш хьалхашка латт иттлагІча пятилеткагІа Грозненски УБР бурувдеттарашта. Мехкдаьтта алсам а доахеш йоккха запас Іалашъе езаш ба уж. Тха лаьттам ченаш техкараш дог тийша ба КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленума решенеш чаьх а йоахеш, хьалхашка латта декхараш толамца кхочашш тІехкхоачачи дергхиларах.

Д. ГАВАЕВ,
Грозненски бурув тохара балхий управлене коллагІйола инженер.

ИТТАЗЛАГІА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА КЪАМИЙ СОВЕТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР-гара ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛЧА ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВ ЧІОАГІЪЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«СССР Лакхехьара Совет харжара тьакъехьарча» СССР Закона 24, 25, 27 статьяшка хьежна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

иттазлагІа хоржача СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете Нохч-ГІалгІай АССР-гара хоржамаш дара йола хоржамий комисси чІоагІъе общественни организацей къахьегама коллективай е вуккалаш юкъе а болаш:

Хоржамий комиссе председатель

Ахматова Раиса Солтамурадовна — Нохч-ГІалгІай АССР йоазонхой Союзагара.

Хоржамий комиссе председатели заместитель

Бурков Алексей Иванович — город Грознерча Старопромысловски района Старогрозненски бурув тохара балхий управлене болхлошкара, инженерно-технически балхахошкара, гІулакхерча нахагара.

Хоржамий комиссе секретарь

Гандалоев Илеза Баматгирe — Нохч-ГІалгІай областной коммунистически организацегара.

Хоржамий комиссе членаш

Белоглазова Лилия Петровна — Грозненски городской коммунистически организацегара.

Беляев Олег Семенович — паччахьалкхен учреждеsей профессиональни союза Нохч-ГІалгІай областной организацегара.

Горина Мария Васильевна — Наурски района Ленина цІерагІча колхоза колхозхошкара.

Гулиева Тамара Сайдаевна — Грозненски района «Пригородный» совхоза болхлошкара, юрта боахама специалистамкара, гІулакхерча нахагара.

Ляртоев Іусмана Іийса — Малгобекски района Малгобекски бурув тохара балхий управлене болхлошкара, инженерно-технически балхахошкара, гІулакхерча нахагара.

Кривцов Николай Алексеевич — Сунженски района Цlеча Эскара цІерагІча колхоза колхозхошкара.

Лукьянов Вячеслав Васильевич — эскара, авиацена, флота гІонна йолча шийлоІамерча общества (ДОСААФ) Нохч-ГІалгІай областной организацегара.

Любова Александра Семеновна — Шелковской района Ленина цІерагІча колхоза колхозхошкара.

Мальсагова Сулейма Мадина — Назрановски района Назрановски трикотажни фабрика болхлошкара, инженерно-технически балхлошкара, гІулакхерча нахагара.

Мамаева Хазман Абдулкадыровна — Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза болхлошкара, юртбоахама специалисташкара, гІулакхерча нахагара.

Шовхалова Тамара Якубовна — Гудермесски района «Дружба» яхача колхоза колхозхошкара.

Эльмурзаев Гарсолт Хасанович — Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза Нохч-ГІалгІай областной организацегара.

Эзгиннова Залпа Хасановна — Надтеречни района «Новогорский» совхоза болхлошкара, юрта боахама специалисташкара, гІулакхерча нахагара.

Юнусова Светлана Александровна — город Грознерча Ленински района Грозненски производственни швейни объединене болхлошкара, инженерно-технически балхахошкара, гІулакхерча нахагара.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1978 шу, 22 декабрь.

XVI НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТКОНФЕРЕНЦЕ ДЕЛЕГАТИЙ ТЕРКАМГА

Конференци болх бен хургья городе Грозне кердача республиканский театре.

Конференци дІайолалу 27 декабре Іуйранна 9 сахьат долча.

Делегаташ дІаязберга 26 декабре Іуйранна 9 сахьат долча деша сайранна 19 сахьат долаллца КПСС обкоме, конференци хьоллеча дийнахьа Іуйранна 7 сахьат долча деша 8 сахьата 45 минуте даллаллца республиканский театре.

РЕСПУБЛИКА КОММУНИСТИЙ ХЬАЛХЛЕНЦА

КарагIдаьннараш

КПСС XXV съездан цуа тIеэцнагIа хиндолча барта ЦК Пленумийн исторически решенеш кхочуш а еш иттлагIча пятилетка кхьалхарчу кхаь шера Нохч-ГIалгIайн АССР къахьегамхоша республика экономически социальни дегIайоаллечу кхерда толамаш даьхад.

ДукхагIа Iрахац промышленни продукци, продукцин дукхагIа йола изделеш мелхана кхаро пятилетка кхаь шера шен хинал хьалха кхочушъйий, лакхьенний къахьегама овсарле, юрта бахама велоеи продукци боккхалка КПСС XXV съезда решенеех ларкIа хинеча боараль кхочуд, дикка тоаданад ишаттаьши гIиццоец хьалхара тIулахх, аьзхбенхаб къахьегамхой шира материальни культурни боарам.

ДIадахача кхаь шера республика экономически социальни дегIайоаллара дахьа хинирен хулдами дуьц республика статистически управлене дашаш.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

ИттлагIча пятилетка кхаь шера республика промышленни производства боарам 1975 шера хинначунца ийсбича, хьалхагIа даьча ноарзIемана хьаьлоиханох, 5,6 процент лекхлургба.

Цу кхаь шера промышленни производства боарам лакхбеннаб заводашка: «Промавтоматика» НПЮ опытни заводе — 60,6 процент, Гl. Азриев цIерагIча «Электроинструмент» заводе — 44,8 процент, «Пищемаш» заводе — 29,3 процент, «Красный молот» заводе — 19,6 процент, «Электроприбор» заводе — 16,9 процент.

Пятилетка кхаь шера заданеш кхочашъелга Iаламдаьд мехкдаьттан гази яккхара, электроэнерги хьаяра, мехкдаьтта юкхьаьнца чакхдаккхара, тIеханаьье дуьзаду пазата барзкъаш, кога гIирс, кхечин промышленноста дукхха продукци арахецара. Изделей керда тайпаз арахецилга карадерзадаьд.

Арахеца йоланьй 56 тайпа керда машинаш, аппараташ, прибореш, 100 соьгIча тайпара материалаш, изделеш, продукташ. Цу юкъа дикка дукха мероприятеш кхочашъйий арахецаш йолча продукца дикал лакхьара даькъе. ХIанз республике арахеца 100 соьгIа цIе йола изделеш печатхьалкзен дикала Знак йолаш арахоел, из хуа ерригача кийчача изделеех 25 процент соьгIа.

1978 шера дикка дукхагIа арахец цхьоалагIча категорегIа йола продукци, кIезигъенний шоллагIча категорегIа арахецар.

ДукхагIа терказ тIебознйташ леладаьд общественни производства эффективность лакхьелга белгалдеш йола интенсивни факторяш балха юкъейоаллелга, къахьегама овсарле лакхьелга, материалаш кIезигагIа дIаукхйталга, машенаш оборудованехи кхы а биззагIа пайда эцилга.

ТIеххьарчу кхаь шера республике къахьегама овсарле 1975 шера хиннеунца нийсйича 5 процент гаргга лакхьенная. Цу юкъа къахьегама овсарле эггара дукхагIа лакхьенний Гl. Азриева цIерагIча «Электроинструмент», «Электроприбор», «Красный молот», «Пищемаш» заводашка, «Союзавтоматстром» ВНПЮ опытно-экспериментальни «Чечингушводстрой» гIишлон управлене Аргунски вышкабетонни заводашка, шеейни производствени объедимене, кхы дукхеча предприятешка.

Массе оагIорахьара къахьегамхой творчески хьинер, новаторство, изобретательни рационализаторийн болам дегIабоаллабаро торо хилийтай кердагIа йола техникени технологи хьее, цунца цхьана производства эффективность лакхье а.

Республике хIанз 12 эзар соьгIа изобретатели рационализаторя ва, хIьаьта цар укх шера енний 18 миллион сома экономически эффект йола 13 эзар соьгIа предложени. Еррига а лаьрхIача иттлагIча пятилетка кхаь шера балха юкъейоалаьача изобретенейн рационализаторски предложенейн экономически эффект 48,5 миллион сома боарам бокаш а.

Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера 20 делегат хуртта КПСС Нохч-ГIалгIай обкома кхоана хургйолча партийни конференце. Укх сурта тIа шоана гу царех цхьабараш. Аьрдехьара аьттехьа: А. Н. Бабаев — участка начальник, К. А. Милин — парткома секретарь, Л. Л. Ахмадов — № 1 йолча цеха начальник, А. И. Мулин — завода директор.

Н. ПЛИЕВА сур.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕ ХЬАЛХЛЕНЦА

МагIалбиккерча предприятешта юкъе эттера йоккхагIчарех я Вознесенскера газ чакхйоаха завод. Цунга кхоеч районе арахецача ерригача промышленни продукцех ах. ДукхагIча даькъе цун балхах тайпа да города хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашделга.

Из лакхара бехктокхим кхета а беш, парторганизаце хьалхленца хьинаре къахьегаш хинаб укх шера газ чакхйоахараш. Цунах доккха бернат а дахинад. Хапал хьалка, цхьоалагIча октябре, кхоачашъйй завода коллективо иттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера продукция арахецара а из малхаьлиикхара а планаш. ЦхьоалагIча декабрга кхоачашдьд цо укх шерара балха декхараш а. Планал соьгIа Даьхенна 46830 тонни газах дахиха бейзин денвад, 54,9 миллион кубически метр цIенъяь газ еннай, тоадьд кхыдола техникю - экономически хьокхамаш.

Цахьддаш юкхьанцарча партийни организаце кертерча терказе хинад производства эффективность лакхьяра, газ чакхйоахарий болх тоабара дешаш. Кестъаста коммунистий собранешка, партбюро заседанешка дийцад уж. балха хьокхамаш тоадара цивьгьаш белгал а доахаш.

Болх тоабара белгалдаьха организационно - технически гIулакхаш кхоачашдара цахаддан тIахьокхи доеттабьб. Юкхьанцарча партийни организаце ваьхара завод а хинна дIаэттад тIанийна соцамаш кхоачашдарах аргIанарча партийни собране коммунисташка хоам белга. Цу тайпара партийни органиазаце болх вIаштIехьбаккхаро торо еннай газ чакхйоахараштa цхьадола лоархIаме балха хьокхамаш тоаде.

Масала, иттлагIча пятилетка хьалхарча шерa Iазах коача углеводородаш дьакъоастаяра боарам 30 процент зара бацар заводе. На боарам лакхбера чакхдаккха деза гIулакхаш белгал а доехаш. укх тIеххьарча шира партийни собранешка а партбюро заседанешка а дийцад из доаш. ХIанз 55 процентага дIакхочабьб заводе мехкдаьтта газах коача углеводородаш хьакъоастаяра боарам. ХIьаьта из боарам лакхагIа мел дала дукхагIа хул газах доакхха бензин, Иштта тоадьд заводе мехкдаьттах яйта компоненташ хьакъоастаяра гIулакх а.

Из бахьан долчи завода коллективо вIаштIехьдьннад укх шера ше арахецача ерригача продукцена — цIенъяьча газа, газах даьккхача бензина, мехкдаьттанна пачхьалкхен аттестаци елга чакхдаккха.

Иштта лохбьб заводе мехкдаьтта довра боарам, хIьаьта аммиакаьх, кхыча реагентех пайда эцара боарам белгала лакхбьб. Производства эффективности балха дикали лакхъяйара тешал деш да уж хьокхамаш а.

Дика вIаштIехьъьккха делаю Вознесенскерча газ чакхйоахача заводе «Цхьаккха тIехьаэусаш ца хилийтара» тIехьара социалистически яхь а. Тахан завода ерригача цехаша, участкаша, бригадаша, сменаша хIара бетта толамца кхоачешду шоашта хьалхашка латта балха декхараш. Социалистически яхье хьалха латт цхьоалагIча комбинировнни установка (начальник Б. М. Барюнхоев), компрессорни станце (начальник А. М. Богданов), товарно-бейдала участка (начальник В. И. Чирков) коллективаш.

Укх деношка чакхъьннай заводе КПСС ЦК ноябрьски Пленума балха итогаштех газ чакхйоахарий кердача шерарча декхарештех хетаьь партийни собрани. Цига а керттера терко тIайоххйташ дийцар коммунисташа производства эффективность лакхъяра, газ чакхйоахарий беррига болх дIахо тоабара дешаш.

Шеко яц Вознесенскерча газ чакхйоахача завода коллективо партийни организаце хьалхленца кхы а дикагIча къахьегама толамашца хьатIадоагIа иттлагIча пятилетка дьлагIа шу белгалдоаккхаргхиларах.

А. БАСИЕВ.

Областной партконференце делегатех дола дувцараш

ДЕРРИГА — УНАХЦIЕНО ЛОРАЯРА

Лахача дегIара лор палата чу яьлча, кIаьнка юхе ягIа нана хьалтIеттар.

— Залихан, — аьлар цо лорага, — кIаьнк цIавигача бакъахьа хет сона, цIагIа дикагIа я укханна, ер тешаме вац: хьалхарчул а халагIа яьнкхай бийса. — Из дувцаш бIаргех тIадамаш легар наьна, кIаьнк верзаргхиларах дог дилладар цо. Наб ца еш бийсаш яьхача цун юкъ тIара гора чIоагIа кIаьдъилар.

— Малика. — йист хилар лор, — сих ма-ле, яха езе цIа а йохнйтаргья, иштта догдилла мегаргдац, кIаьнк верзаргва.

Залихана аьнна уж дешаш ший сатеде аьлча санна хетар Маликана. из тешацар цо яхачох.

Берага а хьежа, ер шиько ди хьалха тинначул дикагIа ва, аьлар лоро.

— Ай, веррига а IажагIа ма-вий из. Мичав из дикагIа? — йоахар Маликас. КIаьнка IажагIа лазар хиннадар. Из лазар дола нах кIезига бIаргабейнабацар Грозненски бархIлагIча больницa из жазар долча наха дарба деча отделене заведующи йолча Аушева Залихана. КIезига берзабаьбацар цо а цунцарча лораша а из лазар дола нах. ХIьаьта а бокъонца бIубенна яцар Залихан дих бутт мара балаиза юла кIаьнк верзалургва аьнна. IажагIа лазар чIоагIа кхийттадар цох. Отделене вацар цул калагIа унахо. Дийхи вIалла болх ца беш сецача санна дар кIаьнка: хIама даа тигацар, бизагIа дIахьекхар хьаIеттадора. КIаьнк валара кIалхарваккха везаш вар! Духхьал цу уйланна тIабахабар Залихана теркам цу деношка. Къаьстта хьожар из цунга.

ЯIаьххача хана дарба деш кIаьнк вийрзар. Цун чана миссел хIайа яханзар аьнна, гIадъяхар Залихан.

— Унахо вийрза аравоалаш, цунна се тIехьахьажар мел сай дог гIоздоаккхаш дар дIаоалалая сога, — аьлар Залихана.

Хало тIавхаьчача, хатар хиннача сагах дог лазара уйлано яхийтар Залихан лорий говзал Iомае деша а. 1960 шера МагIалбике 10 класс яьккхача, Iомае лаьрхIа говзал къоастаь яр къона йоI. Орджоникидзевски медицински институте деша яхар из. Шийна дезаденна гIулакх дика Iомалора Залихана — лорий говзал карaерзалора. Ялх шера дика дешаш чакхйоаккх цо инститyт.

МагIалбике больнице балха йода къона лор. ДIаболалу З. А. Яндиевай (йоI йолча ханара цув тайпан цIи) къахьегама некъ. Дукхача шерашка болх беш хьабоагIача лорий практически опыт кара а ерзаеш, царца дага а юлаш. болх бу цо. Еррига ха дIалу ше хьалхьсача, шийна дезаденнача гIулакха.

Хьатта а дезаш а хулаш дац лазар. Цигаза цIаьхха бевол цо саг. Нийслу бийсанна ха яхача хана лор веха везаш унахо а.

Цкъа, бийсанна йиIиг хала цамогаш я, хьожаллар хьо, аьнна, наIарга ера Залихана цхьа кхалсаг. Нах бийша ха яр на. Яхар из цига. Хьацаро тIоадаь, йоагаш яр йиIиг. Температура лакха яр. Дарба дир цунна Залихана. Дикка ха яьккхар цо из меттайоалаеш. ЧIоагIа баркал йоахар даси наьаси.

Къонача лоро бIукъоажабацар иштта ше йийхача яха. Цул соьгIа, цунна дика хетар иштта шийга кхайкача, доккхал доро ше наха эшаш хиларах.

МагIалбикера Назране нийслу Аушева лорал де. Цига ше дукха езайолийташ наха гIулакх деш чакхйоал из.

Юххера а, хIанз ше йолча бархIлагIча больнице балха йоагIа Залихан. Унхазарча коллективо цIен деналхо санна тIаэц из. Къоначи йоIа новкъостая ду дукхача шерашка болх беш хьабоагIача лораша. Къаьстта цунна дикка накъайоал больница керттера лор Тангиева Таира. Ший йоIага санна цунга хьожаш хул из, хьехар ду эшача. ХIама довзара, ший декхар дизза а ханнахьа а кхоачашдара тIера йола, йоккха дисциплина йола. ше эшача массаза а новкъостал де кийча йола къона лор белгалйоал коллективе. Цун сий ду шийца балха болча наха а унахоша а.

Коллективо ший профсоюзни собране Аушева хорж местнома председателалла. Из общественни болх а ма-бовгIара бу цо. Боккха тешам бол лорий Залиханах, ХIанз дIадахача коржамашка Заводской рейсовета халкъа депутаталла хержай из.

Шийх бенна тешам боабаьбац Аушевас. Цо ма-хулла кхоачашду харжархой цинаэаш депутата декхараши. Шоай вахаре нийслуча цхьадолча хIамай хьакъехьа цунца дагабува харжархой.

Цкъа из йолча дарба дайта вена саг, Залихан дукха дагайоагIаш хул. Цхьан дийнахьа из йолча ера Малика ший кIаьнк ШаIрудин нанен йоалаеш. Нана йоалаяьр цо дарба дайта, хIаьта кIаьнк — бIаргавайта.

— ДагадоагIий хьова, — аьлар цо Залиханага, — Iайха ер кIаьнк миштта верзанир? ХIанз ер воккха хиннав. Аз ях укханга хьо йиц ма-ялийталаь, хьо лечара ваьккхар я из.

Иштта из йолча вена хилар цу больнице шин бетта дарба дайташ илла воккха саг Беки а. Цу тайпара кхы а ух Залихан йолча нах.

Ер шу къаьстта деза дера Залихана: больница коммунисташа шоай мугIарашка дIайийцар из. Ленински парте члена сий дола цIи лакха лоаттаю цо. Коммунистий боккха тешам беннаб цох. Цар шоай собране из хержар Грозненски городскойи Нохч - ГIалгIай областнойи партийни конференцешка яхийта делегаталла. Уж теш шийх бенна тешам цо бакъбергхиларах, шийна тIадилла гIулакх цо дизза кхоачашдергхиларах.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ХЬАЛХА БА КОММУНИСТАШ

Карабулакерча химически реагентий завода технологически цеха партийни организаци завода кхыча цехий партийни организацешта юкъе эттара йоккхагIа я, иштта доккха да цо кхоачашду декхараш а. 18 коммунист ва цехе, юкхьанцарча партийни организацерча коммунистий кIоалагIа даькъа доац цар. Практически ерригача производствени участкашка ба болх беш коммунисташ.

ХIанз партийни организацена керте латт коммунист Петр Александрович Тонкогубов, феррохромлигносульфонат кийчъеча участка начальник. Дукха ха яц из цеха партийни организаце секретарь вола — укх шера хержав из. Амма ше цехе болх беш вола коммунист хиларах тарра, цунна дика йовз цеха коммунисташта хьалхашка латта проблемаш, геттара дика бовз коммунисташ, цар гIулакхаш. хIаьта эшначa хана царех дуаца кийча а ва.

Доккха новкъостал ду секретара мугIарерча коммунисташа — ФХЛС производства участка аппаратчика Любимцева Вера Георгиевнас, грузчикий «В» смена бригадира Корнилова Вера Золдовнас, слесара Владимир Денисова, дукхача кхычар. Шоай хьокхамца болхлой дегаш ураеттаду коммунисташа, цудухьа болхлоша уж лархIа а лоархI, цар сий а ду. Коммуниста Любимцевас, масала, шийн керттерча, ала дезаш да атта йоацача, коачача феррохромлигносульфоната производства аппаратчика професел соьгIа Iомаьй цул аттагIа йоаца мостовой гренфери крана машиниста специальность. Дукхаза новкъостал даьд цо шийн участка коллективана, машинист цамогаш хилча цун метта крана тIа болх а беш. ХIьаьта цу балхах шийна материальни гIойле хиларга дог доахаш а дац цо из гIулакх, хIана аьлча хьои а дац цо, цу балхах совнах тела беза шийна аьле. Цхьан сага мелла дика болх барах хьалъяргья ала йиш яц коллектив, амма хIара коммунисто 5 — 10 сага хьокхам а бейна ше санна болх бе боаде, цунах гIулакх хургда. Духхьал участка коммунисташа иштта хьокхаме къахьегарах торо хиннай цун коллективна иттлагIча пятилетка кхаь шера йола ФХЛС производства план цхьоалагIа ноябрь тIаккхоачаш кхоачашгье.

Коммуниста Денисова аварийни ситуаци дIайоахиха, шийн низ ца кхобеш къа а хьегаш, хьокхам тийлар берригача болхлошта. Цу коллективо кхетам беина ва шийца болх беча новкъосташа оттаварах СССР Лакхехьарча Совета депутаталла херка коммунист Петр Храмов. Из ва Ленински комсомола производства даькъерча преме лауреат, ВЛКСМ XVII съезда делегат, дакъа лаьцад советски кагирхой викал волаш Гаване хиннача XI-ча Дерригдунен кагирхойн студентийн фестивале. Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш я.

Цеховой партийни организаце собранешка коммунисташа къестаду къахьегама овсарле лакхъярах, оборудоване тешшаме болх бертбола хьалаш Iалацдарах долa а кхы царех тара дола а лархIаме производствени дешаш. Петр Александровича дийцац башха дукха ха йоацаш бийдал къачуухача турбинта теплоизоляци яра дош геттара яра эттa хинна хилар. Заводе уж специалисташ бац, кхыча организацешкара беха делча гIулакх гаьна даргдар. Цеха коммунисташта корабир гIулакх тоадара никъ. Корабир заводе из хIама довза безам бола нах а цунах уж дIахетаберзбераш а. Иштта вIаштIехьдаьлар тха тхоай низаца реакторни блока трубопроводашта теплоизоляци е. Башка боккхача лоархIеме хIама а хетац из болх бар, амма заводхошта хов ха шелъелча цу гIулакхо мел новкъарлонаш ерьар. Кхоачам ба, керттера продукт — сульфитнодрожженой барда температура 4 градус йоахал йолча хана гIора а ю. хIаьта фенола кристаллизаци температура йоахал 40 градусага кхачаш хилча хул аьлча. Нагахьа санна продукт мигчахьа цхьанахьа турба чу гIора а яь лоацаелча, боккха хьоазам хургба.

ГIулакх довзаш чакхдаьхар цеха коммунисташа реакторий блока металлоконструкцеш лорaяра балхаш. Проектироещикаш мигчахьа а цхьаннахьа гIишлойхоша гIалат баьнна, мигчахьа а цхьанахьа мегаргдоацар чакхдалийта моттиг нийсъелча, тIаккха тIех агрессивни йолча гомахьено иттаьш тоннаш йола металлоконструкцеш хIалакье меташ гIулакх оттаду. Цеха балхахой хIанз шоай низана чакхдьаьа бовлаш латт химически лорадара балхаш. Дукха низан технически знаненин дIевлар коммунисташа В. А. Шамардина, А. Д. Коломицева, П. Н. Тонкогубова, М. М. Борщева завода капитальни ремонт еш. Уж къаьст-къаьста йола фенташ я ерригаш а вIашагIтехача производства кхоачамко, завода болх леррагIа дIабахара бола тешам.

Воккха терказ тIабохийт цеховой партийни организаце коммунисташта юкъе беча идейно - политически балха, кадраш хьахаржарен царна кхетам баларан. Газоэлектросварщикагара дIаводаьенна смена начальник хиннеа къонача коммунистах Василий Нудиних, комсомольско - кагирхой смена кулгалдеча Василий Васильевича болх бешшехьа дика лоархIа а вец дени институте. Аппаратчицас В. В. Белодченкос дика дешаш йиснтельнхай техникум, смена начальникалла болх а беш. ХIанз производственно-технически отдела инженер-технолог я. Дилла а эелуш хилац хIара денна наха юкъе беш бола болх. амма тIехьагIа продукце планал соьгIча тоннашца гучадоал цунах хьакхинар.

А. СИНЧИНОВ.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ТЕШАМ БЕННАР

Шийла латт декабра тIеххьара денош Старогрозненски бурувдеттара балхий управлене лаьттан тIоанаш тохкараша болх беча Шолжа довкъашке. Къаьстта шийла хул бийсаш, бурувдеттарий басилташ йоагаеш хьекх Iан мух. Цхьабакъда, цхьан минута юхасацац № 14 йолча «Къилбаседа Минеральная» яхача скважинера болх. Гребнев Александр Сергеевич керте латта бригада хахал ткъо ди хьалхи бурув тохара шера плани социалистически декхараши кхоачашдаь ьлиний. ХIанз проектни кIоаргала а кхаьча скважина эксплуатаце дIаяла кийчъеш ба бурувдеттараш.

Дукха хIама дисадац скважинага мехкдаьтта кIеж тохийтара: кIелагIа колонка дIа а къайла яхы тIа 127 миллиметр шера йола колонна чухийцача лакнерча тIоашкара мехкдаьтта хьоза йолалургья скважина.

Цудухьа, бисар дукха болх беце а, къаьстта бехктокхаме хет бурувдеттарашта тIеххьара балхаш — аварин цхьанкха дича а хилийта йиш яц. Цу гIулакхо хIарaнегара балхе говзал, хьинар, денал дIадех. Уж гIулакхаш, ховча бесса, цхьан дийнахьа е бетта хьахилиц, дукхача шерашка цхьана кхетаенача, халонашта цхьана дуьхьала йиттача коллективашка мара. Месъа, шийн са кходе гIертар, халонаш ца лоаш вар укхаза Iелургвац.

Иштта кхотаенна, чIоагIъенна я А. С. Гребнева бригада. Къаьстта дукха, беррига низ тIаберзабь къахьийгад цар бIарчача шера. Шийн хIара болхлю, цунна дулургдар, говзал, оамал дика йовз бригадира. Уж бувцаш цо къаьстта хоаставеш белгал вир хохача дегIара, хьатара юхь йола эIаминга саг Бисултанов Сани. Духхьашха из вайначоа хетадала тарлу — укханна-м фу дулургдар аьнна. Цхьабакъда балха из вайча цецваргва цун хьинарах, говзалах, денадах. Из бахьан вуйц из ерригача управлене дикагIа вола бурувдеттар ва яхаш.

Хана воккха веце а тхьаь шера мугIарерча бурувдеттачар Iомаде тарлургдар дийваа Сани. ХIанз ер яхлагIа скважина я цо дакъа а лоацаш мехкдаьтта декхха кийчъеш. Укх шера областной партийни конференце бахийта аьнна шоашта юкъера нах хоржаш беррагача коммунисташа сий деш цIи яьккхар къонача коммуниста. Къахьегаме хьалхе латта саг массаза а хиннав наха сий деш. Бурувдеттарий коллективе хьалххийна, цар хьаштеш, халонаш дика йовзаш, производствах дог лазаш саг ва цар шоай викал вар.

Бисултанова ше укх тайпара дувц шийн новкъостех:

— Шоай болх дика бовзаш, инициатива йолаш нах ба тха коллективе вIашагIкхийттараш. Са къаьстта белгалъе безам ба барт тайпа, цхьоагIо йола. нагахьа санна эше са ца лоIаш дийнахь а буc а болх бе кийча йола А. Мироненко, П. Кудрявцева сменаш. Иштта моллагIа тIадилла гIулакх чакхдаккха кийча хул бурувдеттачун гIонча В. Соляков. Болх а бея дешаш воалаве а балха массанена а хьокхам тел цо. Мехкдаьтта институт яьккха воалаш латт из. ДикагIболча мехкдаьттахоех ба иштта В. Савинова, Ю. Иналкулова, А. Иналкулова, А. Минина, А. Карпенко.

Управлене коллективашта юкъе лаьрха хиннача социалистически яхье хьалхе яккха миштa аьттув баьлар шун? — даьча хаттара жоп луш Бисултанова дувц:

— Шевар, цаI къоаставе йиш йоацаш, беррига низ дIалуш къахьегаш хилар. Болх ца беш цхьа ди доадаьзар оаха. Сайрийна смена чакхъяьлча сов кIаьдбенна этте хулар нах. Цхьабакъда ше лови йола хало хьоаяцар цхьаше а. Новкъостал эшаш моттиг эттача, массава кийча хулар оарцагIвала. Бийсанна е дийнахьа, догIа делхе, ша бетте, эшаш моттиг нийсъелча, телефонаш еттош хьавехар буровой начальник А. С. Гребнев, инженер С. Докуев. Массанена а дагадаьллар цаI дар — буровой план ханал хьалха кхоачашдьяр, балха режим лаьгI ца яийтар. Ерригача коллективо дика кхетадора хьалхашка латта декхар.

Болх дика лелабир, наха эшача новкъостала нагъавалар, шийгара гIалат ца далийтар — хIара коммуниста декхар лоархI Саима. Партийни группана ше керте латташ хиларга хьежжа наьха санкетам лакхбеш кхетама болх чакхбоах цо коллективе. Шоай керттера болх лерттIа лелабарал соьгIа общественна пайдана болча белка мехкдаьттахой юкъеоза гIерт. Цудухьа ерригача брагадо хьинаре дакъа лоац шоай доазон тIа уллача общественни порядок лораяра йолча опорни пункта балхаца. ГIулакхаш а, хьашташ а, декхараш а цаIаш хиларо денгара денга кхотаю бригада, балха дика аьттув бахкха торо лу. Цудухьа шерагара шерага дийлуш латт цун къахьегама хьинар, пачхьалкхен план а декхараш а кхоачашдеча цунна карагIдувлараш.

С. ШАДИЕВ.

КарагIдаьннараш

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШЪЯР

ИттлагIча пятилетка кхаь шера дикка толамаш дахи болх баьб Нохч-ГIалгIайчи дукхача гIишлони монтажни организаций коллективаша. Цу юкъа хьал а хь болх бе йовзийтай дукха промышленни культурно-бытовойн объекташ: Грозненски кога гIирс бу фабрика, «Дружба» яха картонажни фабрика, цIенош лу йоккхий панелаш хьаеча Аргунски заводан вышкабетонни изделей Грозненски заводан производствени мощносте, импортни оборудованеца бола беш йола каталитически реформинга комплекс, Грозненски гормолзавод, «Грозненский шурий» совхозе 1200 Iатта лаьрхIа шурий йоаккха комплекс, Дуба-юртовски художествени керамике фабрика, парафин йоаккха установка, городе Назране района культура ЦIа, драматически театр, «Юбилейный» яха шера фирмит йола кинотеатр, кхы дукхa объекташ.

Пятилетка кхаь шера (1978 шера кхоачашьергъер а лаьрхIача) республике хинаьа боахамга дIаяхийта капитальни вложенеш цхьа миллиард сомал тIех я.

Финансироване ерригача источникашка гIолла (индивидуально цIенош хьалдар а цунца лаьрхIача) керда хьалдаьд дерригех а 853,3 эзар квадратни метр, а кердача дика тоаьча квартирашкан цIеношкен бака хайшаб 16 эзар гаргга боахной, гIулакхарча наьха, колхозой дезалаш.

Цу юкъа чIоагIа терказ тIабохийташ леладаьд просвещене, унахцIено лорaяра, культура объекташ хьалъяра гIулакхаш. Хьалъьй 24690 дешархочоа моттиг йола 49 школа, 3525 моттиг йола дийна дела ха йоацача берий учрежденеш, 595 сага больницеш, дукха поликлиникаш, 1724 моттиг йола клубаш, культура цIенош.

КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленума а дукха ха йоацаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета сессе а белгалдаьккхад гIишлош хьалъяра программа дукхача хьокхамашта дикка тIехьаесаш хилар.

Хьалха а санна капитальни вложенеш дукхача объекташка кIезиг-кIезига дIайийкъа лоаттаеш, балха дикка юкха йоаш моттигаш нийслу, объекташ даь дIахьаз дукха хIамаш долеш кхета-кхета дIатеа эксплуатаце.

ХЬИНАР АЙДЕННА КЪАХЬИЙГА КХО ШУ

ДОШ ЛУ ПАРТКОНФЕРЕНЦЕ ДЕЛЕГАТАШТА

ХӀАРА 100 ЖИЙНА ТӀЕХЬА 140 ӀАЬХАР

Чакхдоалаш латт иттлагӀа пятилетка кхоалагӀа шу. КПСС XXV съезда соцамаш вахаре чакхдоахаш, карагӀдаьнначул лоархӀам беш кердача шера бергбойла балха доазонаш белгалдоахаш ба хӀанз советски нах. Ниттa да социалистически вахара закон.

ХӀанз республикерча коммунистий областной партийни конференци вӀашагӀяхетача хана оахош лаьрхӀа хинар дизза кхоачашде вӀаштӀехьдаларах чоагӀа дегаш гӀоздаьнна дуйца ййш я тха тхоай балхах. Къаьстта дика хьокхамаш даьхад жа леладераша укх шера. ХӀера бӀаь жийна тӀехьа 140 Ӏаьхар кхебаьб, ПланагӀа бӀаь Ӏаьхар кхебе безаш хиннача; хӀара устагӀана тӀера юкъера лаьрхӀача 7,5 килограмм тха даьккхад.

Тха балха тӀа кертера лоархӀаш дола хьокхамаш да тха даьккхарех Ӏоехарий дарех планаш кхоачашъелга. Цу хьокхамех планаш дикка тӀехкхоачашъеш йистедаьхад оаха укх пятилетка хьалхарех шоллагӀеи шераш. Цо торо еннай жалеладерашта дикъ шера делхараш кхаь шера кхоачашде. Паччахьалкхен планагӀа лаьрхӀача пятилетка дикъ шера хӀара бӀаь жийна тӀехьа 400 Ӏаьхар кхебе безаш дар тхо. ХӀаьта хьалхарча кхаь шера хӀара бӀаь жийна тӀехьа оаха хьалхебаьб 406 Ӏаьхар. Вешта аьлча, дукха хӀама ца эшаш бӀарчча Ӏул да из. Дикъ шера йола тха ларсара план кхоачаш а еш, тӀеххьарча кхаь шера хӀара устагӀанна тӀера 22,5 килограмм тха даьккхад оаха, фабрикашка дӀалоархӀача дикалах а долаш.

ХӀанз тха бригада «Малгобенский» совхозе болх беш я. 600 жий ба оаха лелабеш. ЛаьрххӀа йийцай жа леладерий коллективо КПСС ЦК ноябрьски Пленума а СССР Лаьмкхехьарча Совета Х-ча сессе а балха итогаш. Уж къоабалъеш тӀа а эцаш, тхоай торонаш а лоархӀаш белгалдаьхад хьатӀадоагӀача шерара доазонаш. Пятилетка дикълагӀча шера оаха лаьрхӀад хӀара бӀаь жийна тӀехьа 145 Ӏаьхар кхебе, хӀара устагӀанна тӀера 7,5 килограмм тха даьккха.

Уж бехктокхаме декхараш кхоачашдара лард йоллаш дукхадар даьд оаха хӀанзлехьа. Март бетта дахкаргдолаш осеменени яьй жерчашта. Дика кийчо а яь дӀаьтьу Ӏай уж кхоабилга. Мел эшар даь тоаяьй жа латта моттигаш, кхоачам хиллал моша а гӀожа а доагъараш Ӏалашдаьд. Цхьабакъда, алатий кхоачам дика бац. Цу хьакъехьа совхоза кулгалхоша ноккъостал дарга догдоах жа Ӏуша.

КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленумо белгад ма-данкхара, боахаме жа леладара гӀулакх кхы а лакхагӀа оттаде лаьрхӀад жа леладераша. Хьинар ца кходеш къахьегаш ба уж укх Ӏан деношка.

Тхо дог тийша да пятилетка дикълагӀа шу а тӀехдикача хьокхамашца оакош йистедоаккхаргхилараха пятилетка декхараш дикъ шера дизза кхоачашдергхилараха.

М. БАХМАДОВ,
«Малгобекский» совхоза вокххагӀвола жа Ӏу, Социалистически Къахьегама Турпал.

Кхоачашъяьй пятилетка

Кхоачаре ди бокххача лоархӀаме ди да вай республикерча коммунистий вахаре — болх бе йолалу XVI Нохч - ГӀалгӀай областной партийни конференци. Со а я цу конференце делегат. Наьсарен района коммунисташа херий. Конференце дувцаргда республика къахьегамхошта укх пятилетка шерашка карагӀдаьннараш, дӀахо де дезараш. ТӀакха малагӀча хьокхамашца даьхкад тхо цу денга, фу дегагӀоз енай оаха конференце доакъошхошта?

Укх шера планагӀа паччахьалкхенга 1230 тонн шурен 310 тонн дулхи дохка дезаш яр совхоза коллектив. Областной партийни конференци хьаеллача денга оаха дехкад планагӀа доагӀа дулхи 1233 тонн шурен. Къаьстта тха Долакха-Юртара ферма хьайцача, кхы а дикагӀа да къахьегама толамаш: Оаха дӀаенцай 564 тонн шуре. Коллективадарча дукхача доаркаша хьоттельа а кхоачашъяьй шера шура лаькхара план. Цхьабараш пятилетка дикъ шера кхоачашъе лаьрхӀа а ба.

Масала, тха фермерча Балхаева Дуге хӀара Ӏаттагара 2314 килограмм шура яьккхай цхьайтта бетта, шера планагӀа 2500 килограмм йолча, Тимурзиева Резас 2393 килограмм яьккхай. Кхы а лакхагӀа хьокхамаш даьхад №№ 2, 3 йолча фермай доаркаша.

Са сай балхах аьлча, аз шера тӀайийца хинна социалистически декхар дар хӀара Ӏаттагара 3600 килограмм шура яккха езаш. Цхьайтта бетта аз яьккхай 3901 килограмм. ХӀаьта сай цхьакхе пхе шера задани укх шера юкъе кхоачашъяьй. Вешта аьлча хӀара Ӏаттагара яьккхай 13400 килограмм, пхе шера планагӀа 11 эзар килограмм йоагӀача!

Ноябрь бетта хиннача СССР Лаьмкхехьарча Совета 10-ча сессе дийцар укх шера вай мехкарча къахьегамхошта карагӀдаьнна толамаш, къаьстта депутатий теркам тӀабохийташ белгалдаьхар хьатӀадоагӀача шера кхоачашде лерхӀаш. Сессе дакъа лоацаш хиннача тер кама юкъметте дар ноккъос-та Леонид Ильич Брежнева ноябрьски Пленуме даь къамаьл. Хьахулача шера халкъа боахам дегӀабоалара план юцаш сессе къамаьл мел даьча ораторашa белгалдоахар Леонид Ильича Пленуме оттадаь доккхий декхараш.

Тха коллективе цӀенхаштта яхь йоаржаяьй уж декхараш кхоачашдара. ГӀулакх укх шерара планаш кхоачашйича доалаш дац. Керттердар да пятилетках юхедисача шин шера а дӀахо йодача хана а хьайбай продукташ йоакилга тӀехь - тӀехьагӀа дегӀаккхувлар.

ХӀанз геттара лоархӀаме да доахан дика Ӏавгара дахар. Тха совхозе массаза а чӀоагӀа теркалдеш да ханнахьа доакъар Ӏалашделга. Укх шера а кийчдаьд из шортта. Хьайбай помещенеш а йӀайхен лерттӀа тоаяьи я.

Цунга хьежжа да балха тьокххамаш а — хӀара дийнахьа цхьан Ӏаттагара юкъера лаьрхӀача 5,2 килограмм шуре йоаккх ферме укх денношка.

ДӀахо йодача хана шура йоаккхилга лакхдаре боккха аьттув болаш гӀулакх да хӀанз тха юрта хьалъаь яьккха шурий комплекс. Цига кердача фух дола дукка шура лу доахан доладе лерхӀ, 800 бежак. Дукха ха яладехьа болх бе йолаяла еза из комплекс. Оаха, хьайбаш леладераша, дукха дика хӀамаш дагалувц цун балхаца дийза.

Областной партийни конференци хула ха пятилетка кхоалагӀа шу чакхдоалача денношка нийсъеннай. Е лоацца къамаьл чакхдоалаш сай коллегашка — хьайбаш леладерашка ала безам ба са — хьатӀахулача кердача, пятилетка дикълагӀча шера доккхий къахьегама толамаш дала а, Коммунистически парте мехка къахьегамхошта хьалхашка оттадаь сий дола декхар дизза кхоачашде а карагӀдалда шоана.

Зина ДАУРБЕКОВА.
Наьсарен района «Октябре 40 шу» яхача совхоза доярка, СССР Лаьмкхехьарча Совета депутат.

КарагӀдаьннараш

ТОРГОВЛИ

Ахчан доходаш лакхъяларо дукхагӀа хӀамаш ийэра йола бахача наьха торонаш лакхъяьй, дукхагӀа хиннад царна даш дола тайп-тайпара гӀулакхаш, хӀаьта нийтта тӀаккхийттад сберегательни кассашка Ӏоадеш дола ахча е.

1978 шера (хьаьккагӀа даьча лоархӀамех) паччахьалкхена кооперативни торговле общественни кхача е чулоацаш, розничнн товарооборота боарам 1975 шераца нийсбича 13,6 процент лакхбаьннаб.

БОЛХ БУ НАХИ СПЕЦИАЛИСТАШИ

ИттлагӀча пятилетка кхаь шера юкъера лаьрхӀача шера республика халкъа боахаме болх беш бола болхлойи гӀулакхера нахи 5,2 процент дукхагӀа хиннаб.

Республика халкъа боахаме болх беча болхлоиталгӀулакхерча нахан юкъера лаьрхӀача бетта доагӀа ахчан пятилетка кхоалагӀча шера 137 сомага кхаьчад, хӀаьта пятилетка йолалуча шера хиначох 11 процент тӀаккхийттад из.

Ахчан дукхагӀа тӀаккхийттад материальни производстве керттерча доакъошка болх беча наха. Промышленносте 145 сомаген гӀишлошъечa 172 сомаген кхаьчад из.

Республика халкъа боахаме болх беш бола лакхерен юкъера специальни образовани йола специалистеш 1975 шераца нийсбича 3,5 эзар саг е 5 процент дукхагӀа ба. Берригача специалистех 30,5 эзар саг е 42,7 процент бераш лакхера образовани йолаш ба, хӀаьта 40,9 эзар саг е 57,3 процент бераш — юкъера специальни образовани йолаш.

Берригача специалисташта юкъе мелача махел дикка дукхагӀа ба кхалнах.

КарагӀдаьннараш

ЮРТА БОАХАМ

Шера социалистически аьь а йоарнаьь иттлагӀча пятилетка кхаь шера къахьегаш хиннача республика юрта боахама къахьегамхоша юртбоахама продукци дукхагӀа яьккхай, колхозийи совхозийи экономика дӀахо чӀоагӀъяьй.

Республикe кхоачашъеш я юртбоахама производствена интенсификаци яра, боахамашта юкъерча кооперацен агропромышленни интеграцен база тӀа специализаци концентраци дӀахо дегӀайоалара хоадамболлаш йола программе.

ХӀара шера колхозашкен совхозашкен чакхйоаш латтама хьалех тийша хӀама доацаш лакха хьувкъам кхебелга Ӏалашдайташ дола хиш дехка лаьтташ дукхагӀа хиннйтарен церех дикагӀа пайда эцарен мероприятеш.

Юкъера лаьрхӀача цхьан шера колхозашкен паччахьалкхен боахамашкен хьаькхача вешеи продукце юкъахьалкхен боарем юкъера лаьрхӀача иттлагӀча пятилетка шерашка хьаькхачул 16 процент дукхагӀа хиннай. Из да республика юрта боахам КПСС XXV съезда решенеш тӀа чӀоагӀъелча темпаегӀа дегӀабоагӀаш хилар.

ИттлагӀча пятилетка кхаь шера юкъера лаьрхӀача хӀара шера ялат доаккхелга иттлагӀча пятилетка шерашка хӀара шера юкъера лаьрхӀача дааьнкхачунца нийсдиче колхозашкен паччахьалкхен боахамашкен 23 процент лакхденнад, баьцадаьраш — 26 процент, сомаш — 38 процент, дулх — 4 процент, шура — 7 процент, фуаш — 19 процент, тха — 8 процент.

Республика юрта боахама къахьегамхоша сийленца кхоачашдаьд юртбоахама продукци паччахьалкхенга йохкара доккхагӀа дола декхараш. Пятилетка кхаь шера паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачашъяьй 109 процент, шекара свеклаш — 105 процент, тӀьамка — 119 процент, баьцадаьраш — 107 процент, тха — 112 процент.

Республика хьаьнка чакхйоаш я лаьтта леладара культура дӀахо лакхъяра, хиш дехача лаьттаеки юртбоахама техникаех пайда эцилга тоадара, хӀамаш дӀахьеча лаьттай структура тоаь эргаякхара мероприятеш.

1978 шера республика лаьтта леладераша хьунаьдаь ялат республика историе чухь цӀенха а ца хиннача тайпара дукха дар — гектара тӀера 22,4 центнер.

Республика юрта боахам дегӀабоалаберга дӀаххийтай 314,2 миллион сом капитальни вложенеш, иттлагӀча пятилетка кхаь шера хиннарел дикка дукхагӀа.

Областной партконференце делегатех дола дувцараш

КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАНА СИЙДОЛА НИКЪ

Хаддаза социалистически яхье хьалха а латташ, балха-дика толамаш доахаш хиларца белгалбаьнна дукха болхлой ба Грозненски технологически транспорта управлене. Массаза а шоай новкъосташта хьокхам телаш хьалха латт коммунисташ. Ниттачарех цаӀ ва къахьегама ветеран, коммунистически къахьегама ударник, водитель Шаламов Евгений Афанасьевич.

«Грознефть» производственни объединене технологически транспорта управленешта юкъе хаддаза хьалха латташ хьайоагӀачарех я Грозненски технологически транспорта управлене коллектив. Эггара хьалхарчарца рапорт деннад цо пятилетка хьалхарча кхаь шера план кхоачашъярах. Цу гӀулакха тӀехьа кӀезига дакъа лацац бурувдеттараштa эша технологически оборудовани, кхыйола материалаш ханнахьа лоттаеча цу предприяте водителаша. Цар беча балхах тийша да лаьттан чохаш техкарий болх ритмично дӀабахар. ДогӀа, лоа делхар аьнна, наькъаш деха хиларах е ша болаш кхераме хиларах бурув тохa доладеча моттиге эшаш мел дола мовхьаш ханнахьа дӀаккхачийтара шоашта тӀалатта бехктокхам дийз кхетабу технологически транспорта дукхача водителаша. Царех ва Евгений Афанасьевич а.

— Шийна тӀабилла моллагӀбола болх Шаламов Евгений Афанасьевичал тешамегӀа кхоачашбеш вола водитель атта кораоагӀаргвац тха предприяте, — аьлар парткома секретара Симонов Анатолий Павловича, — цун балхах лаьца аз цхьйга массехк хаттар дича. — Ткъаь кхойтта шу да из балха моттиг ца хувцаш тхо долча къахьегаш вола, царех 30 шера водитель волаш болх беш ва из. Буровойшка моцхьаш дӀа-юха кхахьарга диллача цул йоккхагӀа опыт йолаш цхьа водитель вац тха предприяте. Бурувдеттараштa эша материалаш лоттаеш миллионаш тонно-километраш яьй цо. Дукха моттигаш нийслу моллагӀола водитель хьожаве йиш йоацаш рейс нийслуш. Из санна йолча рейсагӀа вохийт цхьоалагӀча класса водитель Шаламов Евгений Афанасьевич. Из а цхьа бахьан доацаш дац, ше технологически транспорта управлене водитель волаш болх беш волча 30 шера цкъа наьнъа тӀа хьовзам хилийтабац цо е буровойшка дӀаххача еза материалаш ханнахьа дӀа ца кхоачийташ бурувдеттарашка шийх бехк а баккхийтабац, — аьнна чакхдалийтар цо шийн къамаьл.

Чот яь варгвоацаш дукха я Евгений Афанасьевича гӀулакх а деш вай республике хьалъаь буровойш. Царех цхьаьраш хӀанз а тӀехьа мехкдаьтта луш я, дукхаьраш шоаш лургбола пайда бенна аьнна хинна моттиг а йоацаш я. Республикерча мехкдаьттахошта доккхий паччахьалкхен совгӀаташ тийннад Шаламов технологически транспорте къахьега волавелча денз. Уж маьхера совгӀаташ доахача ше дизза дакъа лацарах локхьадаш а ва Евгений Афанасьевич. Технологически транспортах цхьаккха тайпа автомобиль йисанц укхаза къахьегаш волча шерашка цо болх ца беш. Царех я ЗИС-5, ГАЗ-93, ЗИС-96, МАЗ-205, кхыяраш. Иттех тайпара йолча автомашинаш тӀа болх беш хиннав из. Царех цхьанниха а дӀаеннаяц цо йоагӀача хана шозза цукхагӀа болх ца байташ. Цунгара яьлча кхычар а болх беш хиннай из тӀаххинна транспорт. Цо къаьгта хьахьокх шийга хьакхаьчача моллагӀча техникаца цо дика доал деш хилар. Ше къахьегаш вола предприяти, цун коллектив чӀоагӀа езаш ва из. Цох дола масалаш доаладе йиш я.

— Дукхьашка айса къахьегама никъ дӀаболабаь предприяти, цун коллектив сона чӀоагӀа бочa я, — йоах Шаламов Евгений Афанасьевича. — ХӀана аьлча, цунца дийзад аз сай вахар, цо Ӏомаваь халонаш ла, къахьегама коталонаш яха, кхетам а луш со хьалхевавь укхаза, дӀанийцар хьамсарча парте мугӀарашка. Каст-каста балха моттигаш а хувцаш, аьттув бар лехаш ледача «летунех» тамаш ю ва. Сай балха гонзал, предприяте коллектив цхьаннханеца хувцаргъяцар аз. Юххьанна денз юха болабе хьай къахьегама никъ сайга аьлча хӀанз се къахьегаш волча коллективера дӀаболабергбар аз из.

Иштта волча Евгений Афанасьевича сий ду предприятерча хӀара болхлочо, ерригача коллективо. Цу гӀулакха тешал деш да цунна тийнна дукхха совгӀаташ. Цун наькха тӀа лепаш я «За трудовое отличие» яха медаль, «СССР мехкдаьтта промышленноста отличник», «иттлагӀча пятилетка ударник» яха сийлен знакаш, «Социалистически яхье котъаьннар» яха кхы сийлен знак. Кхыча водителей дарел шозза-кхозза сомагӀа да цун къахьегама книжка. Цу тӀа дукха йоаьол даьд цунна тийнна совгӀаташ белгалдоахаш. Ткъаьх сийлен грамота еннай. Дукхаза а бармалаш яьхад, укхаза къахьегаш волча шерех хӀара шера цкъа шоззен луш ахчан преми тийнвай. Предприяте Сийлен книжка тӀа дӀаяьзъяьй цун цӀи.

Уж совгӀаташ дала а доагӀаш тийна хилар хьакхокхаш дола дукха гӀулакхаш гойтад цо балха тӀа. Шийн тешамегӀа новкъост, дикагӀа производственник вац оалаш тешал дайт мугӀарерча болхлочунгара кулгалхоша кхачалца болчарга. Из иштта да а да. Цхьан дийнахьа кхайеса делхаш догӀа дар. Дагестанера бурувдеттареш боалабе веха везаш хилар предприятера вахтови автобуса водитель. Из лоархӀаванзар цига ваха. ДӀа мел хаьттачо бӀукъожабеш дар цига гӀолга. Цу рейсагӀа вахийтар Евгений Афанасьевич. Дизза кхоачашдир цо шийна тӀадилла гӀулакх. Иштта бехктокхаме рейс йир цо ДаьттагӀарча бурувдеттараштa технологически оборудовани ийца вахи а. Уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я цун балхах лаьца.

Шийн производственни хьокхамаш дика хиларах шийн декхар кхоачашдаь вахьнарг лархӀац Евгений Афанасьевича. Дукха кхетара болх бу цо кагирхошта юкъе. Цун а, из санна болча къахьегама ветераний Калинин Василе, Рыгин Василий Ивановича, кхычар а инициативагӀа укхаза вӀашагӀ а елла болх беш я хьехамчий совет. Цу совета членаш каст-каста къонбараштa вӀашагӀбетталу, царна де деза хьехар ду, шоай балха опыт дог раьза долаш дӀалу, эшачоа гӀоновкъостал ду. Къаьстта безаме тӀаьц къонабаьша предприяте дикагӀа лоархӀаш вола хьехамча Евгений Афанасьевич.

Коммуниста, къахьегама ветерана Шаламов Евгений Афанасьевича къахьегама никъ бӀаьхен сий долаш ба. КарагӀдаьнначох кхоачамбаь Ӏеш оамал йоацача цо дош деннал иттлагӀа пятилетка кхоачашъяра яхье баьнараштa юкъе дӀахо а хьинари низи ца кхолеш къа а хьегаш, шийн новкъосташта хьокхам тела.

Б. КОСТОЕВ.

Партийни болх тоабара тӀадерзадаь

КПСС XXV съезд хинначул тӀехьагӀарча шерашка экономически а социальни а декхараш кхоачашделга Ӏалашдара даькъера керда опыт карагӀай город Грознерча Октябрьски районни партийни организацена. Ноябрь бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо цӀаьхха а дагадохийтар даьхача толамий принципиально мах бе а, кхоачамбоацарий анализ е а езаш хилар.

Ӏоаь опыт вӀашагӀтохаром тахкарои, даьхача толамий массе а оагӀорахьара анализ яро гӀо дергда КПСС ЦК ноябрьски (1978 шера) Пленума решенеш кхоачашъяра тӀаберзаба болх дикагӀа бара.

КПСС XXV съезд хинначул тӀехьагӀа района партийни организаце балха балха керттерча итогех цаӀ я, цун решенеша а, хӀаьта иштта цул тӀехьагӀа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеша а беркате влияни а еш, парте райкомой юххьанцарча партийни организацешен боахама ду кулгал дикка тоадаь хилар, уж экономикера процессаш кӀоаргга йовза а царна квалифицировани анализ е а йовлар. Цар пахаддаш тӀаберзабу къахьегама коллективай ниа производства эффективности балха дикали ма хулла лакхъяра, цунна интенсификаци ярен Ӏилма - технически прогресс сихъярен наькъаца. Цуйна дола тешал да промышленноста, транспорта, гӀишлошъеча предприятеша планови заданеши тӀайийна социалистически декхараши толамца кхоачашдеш хилар. Цудухьа пятилетка хьалхарча кхаь шера йола продукци маьхалъяккхара план 1978 шера 14 декабре кхоачашъяьй. Тахан тха яц цхьанкха а продукци маьхала яккхарен къахьегама овсарле лакхъярен планаш кхоачаш ца еш йола промышленни предприяти.

Карарча пятилетке ритмично болх беш я «Промавтоматика» яхача Ӏилма - производственни объединене опытни завода, Ерригроссийски къорабарий общества дешара - производственни предприяте, № 10 йолча гӀишлошъяра - монтажни управлене, станци Грозный дорресторана коллективаш.

Къаьстта теркам тӀабохийт парте райкомо юххьанцарча партийни организацей секретарашта. ХӀаьта из иштта хила дезаш а да: боахами культурен хьаяра декхараш кхоачашдеча районна тӀара денна эш цар гӀо. Шерагара шерага лакхлуш я юххьанцарча партийни организацей состава дикал. Юххьанцарча партийни организацей 88 секретарах 56 лакхера образовани йолаш ва, вокхар юкъера я. Секретаралла хержараштa юкъе 36 кхалсаг я. Кулгалдеш ба ханага диллача къона, дика дийша, хьинар дола дукха коммунисташ.

Секретараш, къаьстта керда хержараш, партийни балха спецификах, формаех, методех кхетабара, партийни стиль караерзайтара райкома аппарата балхахой гӀо де хьож царна уж болх бе болалушехьа. Шер-шера увттаю райкомо актива ерригача категоришка, партгрупоргашка, цехий партийни организацей секретарашка, иштта юххьанцарча партийни организацей секретарашка дешийтара план. Цу тӀа белгалъяьхай иштта секретарий заместителашца, идеологически активаца бергболча балха формаш. ПланагӀа ю семинараш, инструктивни совещанеш, лекцеш, к. дӀ.

Амма къаьстта теркам тӀаухийт райкомо индивидуальни балха, секретарашта, цар балхаш деча моттигашка дӀа а ухаш, района партийни организацена, къаьстта а цу секретараши балхаш деча коллективашта хьалхашка латта декхараш теркал а деш, секретарий опытага, кийчонга хьежжа царна практически гӀо дара. Теркаллу деррига а. Укхаза лоархӀаме да активиста нахаца къамаьл де хар, бюро, парткома заседани чакхъякха хар.

ГӀулакх мишта да аьлча, цхьаццаболча боахама балхаш тӀа хиннача активистий цу сахьате вӀаштӀехьдалаш партийни кулгалхочоа эшаш йола нахаца болх бара формаши методаши кхетае.

Иштта нийсделар, масала, парткоме проекта керттерча инженера гӀулакха тӀара венача къонача хьинар долча специалиста «Промавтоматика» яхача Ӏилма - производственни объединене парткома секретара И. А. Безлихотне гӀулакх. Юххьанца моллагӀа йола планеркаш санна чакхйоалар цо парткома заседанеш. СихагӀа шийн балхах кхета цунна гӀо дара района балхахой дукхаза ихар парткома заседанешка, уж чакхъялча цуйца, новкъосташа счча хьисане, беседаш, йора заседане къонача секретара дувлийта гӀалаташ а дувца оттадаь дешаш нийчдеш нийсденна кхоачамбоацараш а белгал а доахаш. Партийни организацешка баха болаш, балха тӀа керттердар зе а, царна керттера теркам тӀабахийта гӀо де а гӀерт района балхахой.

Масала, цхьан хана протезно - ортопедически предприяте партийни собранеи лоархӀам лохбеннабар, коллективе латта гӀулакхаш теркал а ца деш уттадора цига дувцаш хинна дешаш. собранеба еш йола кийчо дукхагӀча даькъе духхьал объявлени хьалтохар хулар. Кхетадеш да, цудухьа собранешка активность лоха хулар, цига дийцача дешаша предприяте балха лоадама влияни яцар. КӀезига къахьега дезаш вола района инструктора А. В. Измайлова цу организацера гӀулакхаш тоадара. партийни организаце секретара хуйца йийзар партийни собранеш кийчъяра практика, цу гӀулакха дукхагӀа коммунисташ юкъеувза бийзар, собране дувца лерхӀача дешай хьакъехьа царца дага а еувлаш, хьалхе а уйла а еш кийчъе болабелар тӀаийергйолча решеней проекташ, чӀоагӀбир уж кхоачаш мишта ю хьожаш лоаттабу тӀахьожам.

ХӀанз моллагӀа собрани — из событи партийни организаце вахаре, хӀаьта цун решени — предприяте коммунисташта йола хьадда программа.

Иштта чакхйоах партийни собранеш района кхыча партийни организацешка а. Цу собранешка ма хувций Ӏилмай разработкай эффективности дикали лакхъяр. кадраштa кхетам балари уж дӀаннйсъяри, лелаш йолча составах пайда эцилга тоадар, кагонаша сеца латташ йоаккха ха кӀезигъяр санна дола юххьанцарча партийни организаце а коллектива а вахарен балхем керттера дешаш.

Лакхача идейни а организационни а боараме, критикен самокритикен еш чакхъювл партийни собранеш вагонни депо, сигнализацен бувзамен дистанце. наькъа отделене, СПКБ «Нефтегазпромавтоматика» партийни организацешка.

ХӀаьта а мукӀарло де деза собранеш кийчъярен уж чакхъяхарен практике кхоачамбоацараш хилара.

Массанахьа а яц собранеш КПСС Устава тӀа белгальяхача ханашка. Дукхача моттигашка а во ю царна кийчо, чакхъювл хьабаьхка коммунисташ а кӀезига болаш, цар собране дакъа лацара боарам а лоха болаш, къахьегама коллектива гӀулакхашта е езаш йола влияни яц. КӀезига моттигаш яц коммунисташка дувцийта кӀезигача лоархӀамера, дукхагӀча даькъе беш латтача производственни балхах дола дешаш уттадеш. ХӀаьта производство дегӀаахаре, цуя эффективность лакхъяра, партийни чурча вахара, идеологически балха дукхха лоархӀаме проблемаш нагахьа мара уттаяц. Уж кхоачамбоацараш да станци Грозный, наькъашта ремонт ечен уж дехкачен управлене партийни организацешка.

Партийни организацей кулгалдарен болх вӀаштӀехьбаккхарен лоархӀам лакхбара лоархӀаме фактор я цар состава дикал товяр. дикагӀа бараш мара парте керда хьанйбеча наха юкъе ца хилийтар. КПСС XXV съездо дӀадийхар юххьанцарча партийни организацешкара кандидатски стаже лоархӀам лакхбар, членалла кандидаташ барех доахна гӀулакхашш цар политически сакхетами кӀоаргга массa оагӀоралъара тахкар, производстве а общественни вахаре а шоай хьинар хьегойтача кердача низий чотах партийни мугӀараш хьалдивар. Района дукхача партийни организацешка, парте нах хьанйбеш, нийса ларде лувц КПСС шийн чулоацамга диллача ше хиннача бесса болхлой класса парти йолаш а ю, хӀаьта шийн мугӀараш индивидуальни отбора наькъаца хьалдузаш а я аьнна йола КПСС ЦК XXV съезда положени. Иштта леладу гӀулакхаш, масала, «Промавтоматика» яхача Ӏилма - производственни объединене, локомотивни депо, цхьайолча кхыча партийни организацешка. 1978 шера 11 бетта укхаза КПСС члений кандидаталла хьанйбаьраштa юкъе 80 процентал совгӀа бараш слесараш, радиомонтажникаш, машинисташ, мастераш, вешта аьлча, юнъарчал доацаш производственни процесса юкъе даькъа лоацараш ба.

Юххьанцарча партийни организацешта гӀо дара, мехулла дукхагӀча тайп-тайпарча средствашех пайда эца гӀерт парте райком. ТӀехьарча хана дикагӀа йолча формаех цаӀ а хинна дӀаттай пленумашкен бюрои боахамий кулгалхойи юххьанцарча партийни организацей секретарийи отчеташка ладувгӀар.

Хьалхашка латт керда декхараш, эффективностен дикален пятилетка, чакхйоала шераш. Из да балх дерригача лостамашка чӀоагӀагӀа низ тӀабахийта безаргба ихилга. Эттара хьалха де везар да района керттера эзено йолча юххьанцарча партийни организацей болх тоабар. Района коммунисташа де мел дезар дергда 1978 шера а ерригача пятилетка а заданеш кхоачашъяраи КПСС XXV съездеи КПСС ЦК ноябрьски (1978 шера) Пленумеи решенеш кхоачашъеча доагӀаш дола дакъа лацараи.

В. ШУТИН,
КПСС Октябрьски райкома орготдела заведующий.

Конференцегара — конференцега

КУЛЬТУРА ДЕГӀАЯР

Республике хьаьвй культуран искусстван учрежденей тоаенна система, лерраг1а чIоагIъю цар материальни база. ХIана укх сахьате республике болх беш да шиъ драматически цаI теннайн театраш, «Вайнах» яха ансамбль, итташ коллективаш чуйоагIаш йола филармони, 14 районнии 185 юртийн культура ЦIенош, 104 юрташкара клуб, 416 библиотека, 42 музыкальни художественни школа, республикански краеведчески музей, изобразительни искусства музей. Культура учрежденешта кадраш кийчъю республикански культурно-просветительни музыкальни училищаш.

Иттлаг1ча пятилетка хьалхарча шин шера болх бе йолаялийтай 11 клубини 28 библиотечнии учреждени. Грозне — республикански театр.

Республика Министрий Совета решенега хьежжа культура учрежденеш гуйрани Iани хьалашка болх бе кийча йий хьожаш гучадьлар республика дукхагIа йолча районашка хьинарс Iан кийчо еш хилар. ХIана укх сахьате республика 712 культура учрежденех 546 бокъонца кийча я Iан хьалашка болх бе; культура учрежденешта ремонт яра пайда кийцаб 430 эзар сомах.

Iан хьалашка болх бара езаш хиина еррига а кийчо яьй Малгобекски Сунженскии районий ерригача культура учрежденешa. Шелковской, Наурски, Ведениски, Надтеречни, Гудермесски районий дукхагIа йолча культура учрежденеша.

Культура учрежденеш Iай болх бе кийча йий хьожаш хиначa хана дикка тоабала болабелар Ножай-Юрта, Шаьла, Грозненски, Советски культура отделий болх. Культура учреждeней керда помещенеш хьалъяра а къайчараш тоаяра а дикка йоакхо йир Малгобекски района Ахриев ГIапура цIергIча совхоза. Надтеречни районерча «Минеральныйн», «Гвардейскийн» совхозий. Наьсарен района ЖIайрахарча халкъа депутатий Совета кулгалхоша.

Республика культура учрежденеша доккха ковкъостал ду партийни советски органаша къахьегамхоштa коммунистически кхетам лучa. КПСС XXV съезда решенеш толамца кхоачашъяра уж оврцагIбоахача. Культура ЦIенош, библиотекаша чакхйоах КПСС XXV съезда решенеш, СССР керда Конституци, КПСС ЦК декабрьски (1977 шера) июльски (1978 шера) Пленумий материалаш ларде латтача «Парти йолча — дилла а толам, дилла а котало», «Тха вахара хьисап — советски», «Ираз тIадехьа занох», «Нохч-ГIалгIайчен горизонташ», «Тха низа иразна халкъий доттагIлених латт» яхача а кхыча а тематех йола агитационно-пропагандистски мероприятеш. Чакхйоах «ЗIамига лаьтта», «Юхадийндалар», «Целина» яхача Л. И. Брежнева книжкаех йола конференцеш.

Культура республикански учрежденей болх тIабeрзабь ба балача наьха марксистско-ленински мировоззрени хьакхилийтара, къахьегамца коммунистически отношенеш советски патриотизман социалистически интернационализман уйлаш а йолаш хургболаш, буржуазни идеологеци моралеца цIаьккха а машар хургбоацаш царна кхетам балара.

Культура учрежденешка традици а хинна дIаьттад торжественни хьалашка паспорташ дIаделар, сaг йоалаяри маьре яхари дездар, уллийцай цIейш. Советски Эскара мугIарашка болхараш накъабахар, болхлю, механизатор, кхаш леладер хилар торжественно дIакхайкадар.

Лакха чулоацам болаш ба наха къахьегама, интернациональни, патриотически кхетам балара бу болх, пропаганда ю тIема а къахьегама а традицешта.

Шерра наха дIайхьай вай республике культура халкъа университеташ. ХIана укх сахьате республике болх беш я музыки, литература, искусства, живописа, атеизма, бокъонийн педагогически знаней, унахцIенон, кхьийола факультеташ а йолаш йоле 22 халкъа университет. ДIадахача шера культура университеташка дешаш хиина берriга пах 1480 саг вар.

Социалистически лоьашка хьахулараш шерра наха дIа а довзийташ, яхье хьалхалатташ кеста а беш. 1978 шера культура болхлоша декъа лаьцар хьувкъам чуэлача. Цу балха юкъе дакъа лаьцар 213 агитационно-художественни бригадо. 14 районнии 2 республикански агитпоездо.

1977 шера хоалуш дукхагIа хилар культурно-кхетам балара мероприятеши царна юкъе дакъа лаьцараши, театрально-концертни учрежденеша 10 бетта кхоачашйир укх шера юрташка бахача наьха сакъердам оттабара план. ТIа-тIа дукхагIа хулаш латт музеяшка уха нах, тоалу наха библиотечни тIулакхаш дар. Культура министерства системана чуйоагIача библиотекашкара книжкаш дешараштa дуккьал иттлагIча пятилетка хьалхарча шин шера 120 эзар совгIа саг тIакхийттав, библиотеко гIулакхаш ду нах 82,8 процента. 38,9 процентага кхоачаш дукхагIа хинна цу юкъа. Шера 9 миллион книжка хьу пачхаьалкхен библиотекашкара деша. Пачхьалкхен библиотекай еррига книжкаи фонд 6 миллион экземплярага кхаьчай.

Нохч-ГIалгIайчу дукхагIа хул художественни самодеятельноста коллективаш царна юкъе дакъа лоацараши, чакхъяьхай репертуара идейни-боарам айбарах исполнителий творчески говзал лакхъярах тIаерзаяь дукха мероприятеш. 1463 художественни самодеятельноста кружок я республике, цар чулоац 26 эзар саг. Шерашера 1,5 миллион зритель тьох художественни самодеятельноста концерташка. Цар оттадаьд 7510 концерт, царга хьежав 2300 эзар саг. Художественни самодеятельноста коллективаш духхьашха кхай творчески масси е йолаш доазол дехьа.

Бокъа боах бу искусства учрежденеша. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шин шера спектаклеши концерташи уттадара план 139 процент кхоачашъяьй, зрителаш чуозара план — 101 процент, доходий — 105 процент. Толамца кхоачашъяьй укх шера итт бетта заданеш а. Дахад цхьадола творчески толамаш. «Вайнаьха кхаевl» яхача Нурадилов Ханпаши цIергIча Нохч-ГIалгIайчен драматически театра спектакла 1977 шера РСФСР Пачхьалкхен премия еннай. 1978 шерара цу театра «Говзанчаш» яхача спектакла СССР культура Министерства ВТО-н лаьрххIа йола Диплом деннад.

1977 шера апрель — август беттаъшна Сийлахь боккхача Октябра 60 шу дизара хетадаь Дагестана, Къилбаседа-ХIирий, Нохч-ГIалгIайчен республикай доттагIлен декош хилар. Октябрь бетта «Искусства мастераше — къахьегама мастерашта» яхача девизатIа фестиваль хилар, ворхI совзи республика творчески коллективаша дакъа а лоацаш.

Л. Н. Толстой ваь 150 шу дизара хетаяь хиннача спектаклий Еррига союзни хьажар доллаш республика техникий театра спектакла РСФСР культура Министерства ВТО-н Диплом делар.

Цунца цхьана вла дезаш да, культура дегIаахара дакъе тахан латта хьал цунгара дIадехарашка хьежжа доацилга. Культура учрежденей материальни база хIанз а кхоачаиболаш яц. Юрташкарча 712 культура учрежденех 250 капитальни ремонт е езаш я хIаьта 36 ваарийн хьала тIа я. Республикерта 70 юрта клубиш учрежденеш яц. Болх беш йолча клубия учрежденеех 50 процент цу гIулакха хьалзаь йоацача помещенешка я. ... болх бе моттиг а йоацаш. 81 юртара библиотека арендагIа оттаьча помещенешка я. 27 библиотеки чуйола помещенай цы 20 квадратни метрал кIезиагIа я.

Ший балха керттера лостам лерхI культура министерства эгтара хьалха: культура учрежденей материально-техническа база ма-могга дIайоллаш. Цу гIулакха деxар да тхоашта хьалецача средствах эффективно пайда эцара кхыча министерствай, ведомствай, колхозий, совхозий, предприятей средстваш культура учрежденей материальни база тоаяра кигъеозари.

АрендагIа лийцача помещенешкара культура учрежденеш лаьрххIа хьадаьча цIеношка дIачухьолга Iалашде деза.

Парте обкома бюроси республика Министрий Советои КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советех сорамга хьежжа чIоагIъяьй цу деша хьаьсхьа хоадамболлеш йола шерра программа.

Цу тIа лаьрхIад культура балхахой квартираца Iалашбара, колхозий, совхозий, предприятей чотах алапеш дехк а деш кхоачашбоабоолаш дола бытовой хьалаш вIаштIехьдахера наькъаца шоай балхаш тIа дIачIоагIбе.

Иштта де дезаш хIама да культура балхахой наха хоза лоархIаргбола гIулакхаш чакхдахар. Нийса хургда царех дикагIбараш юртий а районий а халкъа депутатий Советашка хиржача, парте баха рекомендацеш тилча, массови информаци, средстваша культура балхахой профессеха, царех дикагIа барий опыта шерра пропаганда енга вIаштIехьдаьккхача. Укх керттера иш доп — балаш тоаяри кадраш дIачIоагIъяри — къоастаяра наькъаца кхоачацде деза культура учрежденей балха эффективность лакхъяра декхараш.

Районий центрашка хьалде деза культура ЦIенош, берий музыкальни художественни школаш, искусства школа, бокхий бараштех берaштех лаьрхIа районни библиотекаш. халкъа музей, 1 — 2 халкъа коллектив, художественно-оформительски мастерской, культуран салаIарен парк чуйоагIаш йола йиза комплексаш.

ТIа-тIа шербе беза бахача наьха тайп-тайпарча категорешта юкъе филармоне бу музыкально-просветительни болх. Къаьстта терхам тIабахийта беза юрташкарча къахьегамхоштa гIулакхаш делга дIахо тоадара. Цу гIулакха колхозашкеи совхозашкеи хьас еза музыкально-литературни лекториш, музыкальни клубий филиалий сеть. вIаштIехьдаькха деза цига художественни коллективаша творчески отчеташ, фестивалаш, искусства цIейш доаделга.

Театр, халхара ансамбла, художественни самодеятельноста коллективий лоархIам а беш, юртара къахьегамхой концерташца Iаланбара шера бIаьрча цхьа план оттаеш я хIана культура министерство.

Т. АХМАТХАНОВА.
Нохч-ГIалгIай АССР Культура министра заместитель.

(Фото)

ХIанз дIадахача кIиранаьшца дукха нах бер Грознерча вокзале баьхна.

Ара уллаш доа бале а, Iальмате шийла але а дукхагIчарна бе доахкаш да закаш.

Виъ бетта Латински Америке гастролашка а хинна цIийоагIача «Вайнах» яхача Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен ансамбли коллектива духхьал баьхна ба уж.

Итт сахьат даьнна ха. Шортта тормозаш а теха сои «Дагестан» яха фирменни поезд. Вагонашкара Iобувла болалу артисташ. Хьахозаш да дIаи хьая хетташ дола моаршалаш, бу бегаш.

Португале, Мексике, Латински Америкерча мехкашка — Аргентине, Панаме, Колумбе, Венесуэле, Сальвадоре боаккхача безамца тIаийцар вай ансамбла искусство. Цига лаьккхача хана ансамбло делар бIаь совгIа концерт. Хьожаш белчарна чIоагIа дезалуш, хар боаккхача безамца тIаоцаш дер «Шерлоцуш», «Вайнаьха сигаленна кIал», «Аварски мехкарий», азербайджански «Ниалхьаш» яхи кхьдоаси халхараш.

Вай артисташта цIаьккха дицлургдоацаш доккха цIей а хинна дIаьттар Португальски Коммунистически парте центральни органа — «Аваите» яхача газета — хетаяь фестиваль. Фестиваль чакхйоалача дийнахьа виъ бIаь эзар саго дакъа лоацаш хиннача митинге луча концерте дакъа лаьцар «Вайнаха» артисташ.

Гастролашка ансамбло лаьккхача хана концерташ денна ца Iеш, промышленни болхлойя кхьйола къахьегамхойн болча хьоашалгIа бахе а хулар артисташ.

Бек АБАДИЕВ.

СУРТА ТIА: вокзале вIашагIкхетар.

И. ПЛИЕВА сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

СИБАРЕГIЕН ХОЗНЕШ ЛОНДОНЕ ДIАХЬУВКХАШ Я

Кхо миллион гаргга культура искусствай памятникаш да Ленинградски Эрмитажа латташ. Царех дукхэдараш довзол дехьа дийнад. СибарегIен къаьнарча заман племенай говзанчий произведеней гуллам ба цу тайпарча яаьбъахоех цаI. Нека йистошкара Лондоне кхаьчай коллекцеш, хIаьта бгъ бетта Британски музее хьувкхаш и хургья. ХьалхагIа на лийзай Японерча, Италерча, Францерча, США-рча, Польшерча, Болгарерча, Югославерча, кхыча мехкашкерча искусство езарашта.

136 экспонат бгъ раздела йийкъай. Хьалхарчуча я Петр I сибирски коллекци (гIоръяьннача кунсткамера гуллам). Цунна чуйоагIа вай зама хилалехьарча V—IV бIаьшеренашкара изделеш.

ШоллагIча разделе алтайски гувнаштa чура кораль уникальни хIамаш: искусства произведенеш, барзкъаш, ногIнос, вай зама хилалехьарча VI бIаьшерене СибарегIа баьхача наьха гераш.

КхоалагIча разделе — Юкъерча Енисейна гонахьара минусински художественни борза, хIаьта йиъалагIчуча я вай зама йолалуча хенара «кердагIа йола» хIамаш.

— Сибирски собране довлийт вайна Iалaьмате шера скифски дуне, — йоах Эрмитажа директора академика Б. В. Пиотровски. — ХIаьта Британски музеерча выставка чIоагIа а ду, шер а ду Англе музеяшцара Эрмитажа бувзамаш. Вай хьежаш да на бахьан долаш Британски музеера «Амударьински ганз» яха экспозици кхачарга. Из кхача еза 1979 шера. Из ганз кораьй XIX бIаьшере чакхйоалаш Юкъерча Азе территоре тIара.

Алла БЕЛЯКОВА,
АПН корреспондент.

КЕРДА ШУ ДЕЗДЕШ ЕЛКАШ КИЙЧЪЕЧА А ОТТАЕЧА А НАЬХА ТЕРКАМГА!

Кердача шера хетаь елкаш оттеш дагахьба еза цIи хьара кхерамзлен бокъонаш

1. Массаза оттача бесса елка оттае йиш я шоллагIча этажал лакхагIа доацача цIагIа.

2. Керда шу дездара елка оттаеча хана тервалде укх тайпара хиланза дергдоаца хIамаш:

а) духхьала аравуга е лестнични подъездашка гIолла аравуга шиинея кIезигагIа доацаш эвакуационни моттигаш хилийта еза, цу моттигашкара новкъа хургйола хIамаш дIаяьха;

б) подставка тIа е гIум чуйоача бешка чу эала юкъе оттае еза елка;

в) пенехи тхованеи гаьнаш дIахьекхалургйоацаш царна юкъе 1 метр юкъ юсаргйолаш хила беза елка бустам, из дIахьекхалуш йита йиш я нагахьа саннa пекашк тхоан ца йоагача материалах бь бале;

г) елка дIаоттаергйолча цIагIа чувоелачеи цIагIа чухьа 3 огнетушители тхьна юкаргIи хила беза;

д) елка кIалара гаьнаш 0,5 метр юстара а йолаш гобаьккха барьер оттае еза;

е) цIагIа электрически сердал еце елкана хьалхашкара мероприятеш дийнахьа чакхъяха еза;

3. Елка кийчъеча хана **шегаш дац:**

а) целлулоидни е кхьйола атта лоталуш йола игрушкаш яз хоълеш йола кхьйола хIамаши хьалъохка;

б) елка подставкаиен гаьнаштеи гонахьа цIера духьала вeществаш теха боамби билла;

в) елкана иллюминаци яра стеариновe шIерамаш хьалъохкеи уж лотадеи;

г) елкана бертолетови тух тIахьарца.

4. Балха опыт йолча электромонтерага мара ма ейта елкана еш йола иллюминаци. Елка сийрдаиккхара йола электролампаш низковольтни — 13 вольтага кхаччалца — мара хила йиш яц.

5. Иллюминаци еш пайда эца йиш яц (полихлорвиниловни изоляци йолаш ярашкара дIанийкхача) звонковни радио проводах.

6. Елка цIей дездеча хана **шегаш дац:**

а) помещене моллагIа тайпа фейерверк, бенгальски цIераш, магни лотае, хлопушкаш етта;

б) елка чакхйоаккхача хана цIагIара сердал йоае;

в) оттаьча нормал совгIа цIей дездеча нах гулбе, боамбех къхатах е из санна атта лоталуча материалех яь костюмаш тIаювха нах тIабита;

7. Елка цIей дIадоладале лампаш йоагий, цIи йоаеча хIамашца помещенн Iалашгъяь йий, де деза кхьдола цIера кхерамзлен гIулакхаш чакхдаьхадий хьажа веза. Электротехникаех кхеташ вола саг деим елкага бIарглоккхаш хила веза цIей дездеча деношка, из лота ца яийтара. Иллюминаци кхоачамбоараш долаш хуле (провод бIоахлой, лампочкаш бовш — леталуш хуле, сийсаш ухе) дIаякха еза.

Телефон чуйола цIа дийлла хила деза, телефони аппарата юхе уллаш хила деза гаргагIарча пожарни даькъе телефона номер тIайола указатель.

8. Елка цIей дездеча хана противопожарни кхерамзлена бехктохкаме болча наха эвакуаце план оттае еза, из Iомае еза елка цIей чакхдоаккхача дакъа лоацаш болча учреждене беррига болхлоша.

9. Елка цIей чакхдоаккхача хана еррига наIараш хьаелла еза. Царех хIаранена хьалхашка учрене болх беча нахах дежурни оттае веза.

Нохч-ГIалгIай АССР МВД УПО. Республикански пожарни доIамера общество.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ХЬАЛ-ЦХЬАН КIИРАГIА

БОКЪОНЦА ГЕРЗ ДIАДАККХАРА ТIЕХЬА ЛОАТТАВУ КЪОВСАМ

Нью-Йорке ший болх чакхбаьккхаб ООН Генеральни Ассамблея XXXIII сессе. Кхаь бетте цуп комитеташкеи пленарни заседанешкеи хIанзарча хана оггара актуальнегIа йола проблемаш юкъаш чIоагIа дискуссеш хиннай. Советски Союзои кхыча социалистически мехкашеи тIатеIIа а леррагIа а къовсам лоаттабаьб дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбелга кIоаргдара, герз Iоаделга соцадара, ядерни тIема кхерам дIабаккхара тIехьа.

Уж гIулакхаш бахьан долаш блокех дIакхетанза долча мехкашен машар безаш йолча кхыча пачхаьлкхенашеи хьал а лоацаш Генеральни Ассамблея хьдда могадаьд кхохкам кIаьлбелга кIоаргдара чIоагIдари, дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта низаш юкъе ца кхуллара хьанъехьара договори ядерни герза толкамаш делга дизза а массанега а соцадайтара хьанъехьара договори сихха чIоагIделга. Иштта могайир цу сессе отдаь ядерни герз хIанз из шийга доацаш йолча пачхаьлкхений территоре тIа дIанийс ца дайтара хьакъехьара советски предложени а.

Дискусси йолча хана чIоагIа хала а хеташ дийцар дIахо а герз Iоадеш халара хьакъехьара доп, къаьстте дукха нах хIалакбеш йола средстваш — ядерни герз Iоадеш хилар. Сессе белгалдаьккхар нах хIалакбеш долa герз хьадарги Iалaьмате дукха ахча дIаухийталга, адамлен дукха материальни интеллектуальни рузкъа дIадохийталга. ХIара шера тIема кийчо ярa гIулакхашка дIаухийт хIанз дунен тIа 400 миллиард доллар, тIемахой форма тIайийха ва 25 миллион саг, хIаьта производства ерригача отраслешка тIема кийчо еча болх бераш а цу кийчон сферена юкъе эзараш а лаьрхIача уж хул 60 миллион гаргга саг.

Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши герз Iоаделга соцадайтара тIехьа, ядерни Iожалах бола кхерам дIабаккхаргахьа практически гIа баккхара тIехьа къовсам лоаттабаьрий хьалхарча мугIарашка хиннад сессе. Герз Iоаделга соцадайтара хьакъехьарча советски предложенеш а зьнад ООН генеральни секретара К. Вальдхайма, «герз дIадаккхара проблемаш къоастаяра дакъе дIахо хьалхашкахьа дахара йола кIийле кийчъю».

Амма цхьа резолюцеш, кхыметтел дика яр а, цу дакъе кхоачам болаш яц, къаьстта, нагахьа санна вокх пагIоно герз Iоадеш хилча. ХIаьта иштта ма-латтий гIулакх хьалхагIа планагIа лаьрхIа хиннача совгIа 80 миллиард доллар кхы тIа ассигнованеш герз Iоадарга дIайохийталь могадаьча НАТО мехкашка.

Цу хьалашка цIаькха ца хиннача тайпара лоархIам болаш да КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхьарча Совета Президиума Председателa Л. И. Брежнева «герза цхьанкха тайпара эсланаци е йиш яц» яхаш дьясса хабараш дуккара тIере барий адресагIа аьнар. «Кхеталуш да, — аьнинад новкъоста Л. И. Брежнева укх шера 5 декабре, — социализма мехкаш цхьаи оагIорахьера герз дIадаккхаре къекъ тIа даьлча. шоай низ совбакиха империалисташта торо елча. цунах машара во новкъостал хург хилар».

IАЬРЖА ДОШУВ ДЕЗЛУШ ЛАТТ

Дукха хана дезо мехкдаьттах Iаьржа дошув оал. Из доаккхалгех дохкилгех дизза капиталистий монополей дукха йоккха йоацача группай. керттерча даькъе американски чар. бе доаллаш бIарча дошо галаш саьна из цар сейфашка Iодужаш а хиннай ха. Духхьал дарегIча мехкдаьттах дукхагIча дакъе ший индустриальни яиз хьабаьб американски империализмо. Аьлча кхоачам ба, кхыметтел хIанз дунен тIа доаккхача деррига мехкдаьттах 40 процент гаргга дар вIашагIкхийттача Штаташа доагадеш дола.

ХIанз «ворхI йишийна», иштта оал Малхбузехьа мехкдаьтта керттерча ворхI монополех, бе доал мехкдаьтта бизнеса гIулакх. Бакъда «йиждарий а» тотбала бийзаб. Мехкдаьтта доаккхаш долча дукхагIча мехкашта из доаккхалга шоай бе делилд, хIаьта ОПЕК яха шоай организаци а яь вIашагI а кхийтта мехкдаьтта маьхаш шоаш уттаде а доладаьл. цу гIулакхо чIоагIа эгIазбенга ворхIагIбаьхаб Вашингтоне а малхбузерча кхыча столицашка а.

Укх деношка ОПЕК аргIанарча конференце вIашагIкхийттача Iарбий Эмиратий столице Абу-Дабе 13 пачхьалкхено — мехкдаьтта экспорташа решени тIаийцай 1979 шера мехкдаьттанй 14,5 процент мах тIатоха аьнна. Из дяра бахьан да, йоах цар, тIеххьарча шин шера, мехкдаьтта мах цхьан метте латтача хана, мехкдаьтта расчеташ еча базовой валюта йолаш лаьтта доллар юкъера лаьрхIача 20 процент маьхa эшадаларн, цул совгIа мехкдаьтта доаккхача мехкаша ийдеш долча промышленни товарий маьхаш цу юкъа шера 8 — 10 процент кхеташ тIакхетари. Из бахьан долаш ОПЕК-а мехкашта хиниа эе 27 миллиард доллар гаргга да.

Абу-Дабе могадаь долча цу мехкдаьттана мах тIатохаро цхьа дакъа мара из эе юхаметтаоттадергдац, хIаьта а цу кIезигача решене эгIазбинаб Вашингтоне из ца дайта гIерташ шоашта могар лаьраш. ОПЕК совещани хилале хьалхха мехкдаьтта доаккхача керттерча мехкашка бахийта хиннаб США финансий министр М. Блюменталь американски сенате дукхагIча демократически лидер Р. Бэрди. Из гIулакх а «мехкдаьттана маьхаш тIа на техача бакъахьдар» ала гIерташ США президента Дж. Картера даь къамаьл а ОПЕК-ана низ бе гIерташ хиннад.

Цхьатарра бокъонаш йоацаш дегIаьхкача капиталистически пачхьалкхенаштeи бийдал шоай доалахьа ярашта юкъера гIулакхаш лоаттадe гIерташта духхьал чIоагIа хIама а тохаш ОПЕК-а мехкаша дIахьекхар шоай лоIаме хилар лораде а чIоагIде а могаргдолаш шоаш долга.

КХЕРАМЕ КАРТА

Вашингтонеи Пекинеи дIакхайкадаь доле США-неи Китайнеи юкъе йиза дипломатически отношенеш оттар, фу де лерхI хьох яха уйлаш дукхахча мехкашкарча наха чуйоссаеш хIама да. Цахоадаь хIама дац шин мехка юкъера гIулакхаш тоаденнад аьнна Пекинеи Вашингтонеи дIакхайкадаь доаллаше а китайски керте латтарех бола викалаш антисоветски тайпара цу актах дувца болабалар. Иштта, пекински лидера Хуа Го-фена пресс-конференце аьннад США-ца отношенеш чIоагIъяро «новкъостал дергда антигегемонистски къовсама», аьнна.

Шоай великодержавни гегемонистски планаш кхоачашъяра Малхбузента гадаккхийта Пекин гIерташ хилaро сатем боабу дукхача мехкий, къаьстта Китая лоалахой. «ТIехьарча хана, — яздy «Пэтриот» яхача индийски газето, — Китай Iоткъам бе йолаенна зIамигача пачхьалкхенашта. Цо моастагIал лаьцарех объект хиина дIаьттай США-с тIом а хьоабаь яьча интервенцех хиина эе юхаметтаоттадаь лаьнза йола Вьетнам. США-царча ший бувлaмех Пекин пайда эца гIерт Азера ший гегемонистически планаш кхоачашъяра. НАТО мехкашкара герз эцара. Цу тайпарча перспективаша цIенхашта сатем боабу Инде».

«Китайски карта» ловзаде гIертараша шоашта могар ду Китайна лоаттаде лерхIа хIанзара герз «оборонни характер» йолаш да ала гIерташ. Китая лоалахой башха тешаш бац цу хаберех. хIаьа аьлча, цар дика кхетадь китайски милитаристий бе кхачача гераах шоай великодержавни планаш кхоачашъяра цар пайда эцаргболандаь.

Антисоветски карта ловзирь хьал а хьоклаш пекински гегемонисташа дог доах герзашца кийчбала а шоай тIема потенциал совъяккха а новкъостал де низаш Малхбузехьа корадарга. Бакъда из кхычуяна духхьал дайха лерхIараштa дагаехачи бекъахьа яр исторе урокаш шоватта шу хьалха герзаца кийчъеш лаьтта Германи Советски Союза тIахахка лерхIаш хиннача шоайла хIалха дIабахарий опыти. Ховил ма хиллара уж шоаш эттара хьалха хIалакбир агрессора, хIаьта цу тайпара хьоабьча тIехо дунен тIа бахача нахах 50 миллион саги вахар дIаяьхьар.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

5.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — А. Н. Островский. «На всякого мудреца довольно простоты». СССР Московски Художественни академически театра фильм-спектакль. Чакхъяьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртара денош». Киноpрограмма.
15.35 — СССР халкъий кхелли хахкараш.
16.05 — «Еза-йоккха машинаштъа Коломенски завод». Къахьегамa коллективах йола очерк.
16.55 — Лыжаш хахкара йола Еррига союзий къамш. КIалнах. 10 километр. Красногорскера передача.
17.25 — «Къонахара Iэресла». Кагирхой программай Еррига союзни телевизионни фестивала итогаш.
18.30 — «Озта иллеш а доахт, ниидар а дока».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «С. Рахманинова романсаш». Телевизионни фильм.
19.10 — «Палестинаш: хахаре бокъо». Документальни фильма премьера.
19.50 — «Конкурсе баьхаб военная дороге». Телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Балетах». СССР халкъа артистий Е. Максимовай В. Васильевеи кхоллам. Чакхдаьлча — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.45 — Берийта йола мультфильмаш.
17.55 — «СССР Лаккхерча Совета хоржамашка кандидатура». НГIАССР Лаккхьарча Совета секретара новкъоста И. Я. Правдивце къамаьл».
18.10 — «Атрохиме электроника».
18.20 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала).
18.55 — Республика толамагIболла гIишлош хьалъеча. «Шера финиш».
19.25 — «Ширвани Гайтамиров». Телевизионни документальни фильм.
19.40 — 15-ча областной партийни конференце делегаташта лаьрхIа концерт.
20.15 — «Бийса довъвола хийна шух, бераш!».
20.30 — «Кинозрителя спутник».
21.00 — «Художникех йола дуцараш».
21.40 — «Вратарь» яха художественни фильм.

27 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — «Конкурсе баьхаб военная дороге». Телевизионни художественни фильм.
10.10 — «Дунен халкъий кхоллам». Чакхъяьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «СибарегIен Гаьнарча Малхбоален гIолла». Документальни фильмай программа.
15.30 — «Халкъий музыка».
15.45 — «Юрт: гIулакхаши декхараши».
16.10 — Лыжаш спортах йола Еррига союзни къамш. МаIнах. 30 километр. Красногорскера передача.
17.35 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайоашийта!».
17.55 — «Атомни: хьалхара шерига болх бе йолаенна». Телевизионни очерк.
18.25 — «Дади лосала кердача шера хиина тамашийна хIамий». Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Барттайнача дезале». Белоруссе Компартии Белоруссий ССР-и вIашагIъелла 60 шу дизара. Белорусски ССР Лаккхьарча Совета Президиума председателa И. Е. Полякова выступлени. «Са лаьтта-са кхел» яхача документальни фильмай премьера. Искусства говзанчий концерт. Белорусси.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Эрсий къаьнарча вовшашей сайчех». Чакхъяьлча — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.35 — «Хьакха ба коммунисташ». Документальни фильм.
18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала).
18.55 — «КПСС ЦК ноябрьски Пленума совешни — вахаре!». Хьайбаш лелаеча фермашкара рейд (нохчий меттала).
19.10 — «Бовлбех вь маьхх». Iилманн-популярни фильм.
19.20 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
19.50 — «Къилбаседа Кавказ».
20.00 — «Уж ваькъаш хинда йиш яц».
20.15 — «Бийса довъвола хийна шух, бераш!».
20.30 — «Спорт а цIей а». Телевизионни документальни фильм.
21.00 — ДIалоха В. В. Андреева цIергIча эрсий халкъа оркестро. Ленинградера передача.
21.40 — «По семейным обстоятельствам» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

26 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.35 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.45 — «15-ча областной партийни конференцега» (эрсий меттала).
9.15 — «Тхога язду» (эрсий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
10.00 — «Бовккхийчарни берий хьакъехьа». Беседа (гIалгIай меттала).
18.15 — «Лаьттан кIоаргаленашка». 15-ча областной партконференце делегатех йола передача (нохчий меттала).
18.30 — «15-ча областной партконференце делегаташта лаьрхIа концерт» (гIалгIай меттала).
19.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хоттамаш

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачая а йоацаш, наькъашка ша билла а йолаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республика —2 +3, Грозне — 0 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 5—10 градус шелал йолаш дийнахьа —1 +4 градус йолаш хилеи тарлу.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни дахарен культурен отдела — 3-81-46; промышленностан отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехатий отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-81-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, пиаттен деношка

СФ05380. «Грозненский рабочий» издательствон типографи, Маяковскийн, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 8968.